

قدرت پرواز

آیات و روایات

آیه

انا هدیناه السبیل (علت)] و اَمَّا كُفُورًا (معلول) ← نشانه ← اختیار انسان
 ما به حقیقت راه حق و باطل را به او [انسان] نشان دادیم (بعد از این) یا سپاسگزار خواهند بود و یا ناسپاس.

پیام آیه

اثبات وجود اختیار در انسان (فلسفه نبوت و اختیار)

- «هدیناه السبیل» اشاره به ← توحید در ربوبیت و هدایت ویژه یا تشریحی دارد.
- «انا هدیناه السبیل» اشاره به ← رابطه‌ی اختیار و نبوت (هدایت ویژه) دارد.
- «اما شاکراً و اما کفوراً» اشاره به ← اختیار انسان در قبول یا نفی هدایت الهی دارد.
- نکته] شاکراً ← اشاره به ← توحید عملی فردی
 کفوراً ← اشاره به ← شرک عملی فردی دارد
 پس انسان مختار می‌تواند شاکر یا کافر باشد.

آیه

قَدْ جَاءَكُمْ [علت
 بَصَائِرٌ مِنْ رَبِّكُمْ
 فَمَنْ أَنْصَرَ فَلِنَفْسِهِ [معلول
 وَ مَنْ عَمِيَ فَعَلَيْهَا
 وَ مَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِحَفِيظٍ

به راستی آمده است نزد شما
 رهنمودهایی از پروردگارتان
 پس هر که بینا گشت (هدایت یافت) به سود خودش
 و هر کس کوری پیشه کرد (گمراه شد) به زیان خودش است
 و من بر شما نگهبان نیستم.

پیام آیه

اثبات اختیار در پذیرش راه هدایت یا ضلالت

- «قد جاءکم بصائر من ربکم» اشاره به ← ارسال رهنمودهای الهی است که بر اساس توحید در ربوبیت صورت می‌پذیرد. بنابراین هدایت انسان از شئون ربوبیت الهی است. «بصائر من ربکم»
- بصائر = رهنمودها همان ← کتاب الهی ← قرآن است همان ← هدایت ویژه انبیاء ← دین یا همان وحی الهی است (حجت ظاهری)
- انتخاب راه هدایت (بصیر) ← فلنفسه بیانگر اختیار انسان است. (یعنی انسان در انتخاب راه هدایت مختار است).
- انتخاب راه ضلالت (عمی) ← فعلیها (یعنی انسان در انتخاب راه ضلالت نیز مختار است)
- آیه‌ی شریفه‌ی اشاره به آن دارد که خداوند کسی را جبراً به سوی هدایت یا ضلالت مجبور نمی‌نماید.
- با توجه به اتمام حجت ظاهری «بصائر من ربکم» بر حجت باطنی (انسان عاقل مختار) خداوند و پیامبر (ص) حافظ هر گونه گمراهی انسان نیستند. «و ما انا علیکم بحفیظ»

پیام ابیات	ابیات مولوی پیرامون جبر و اختیار
(۱) رفتن دزد بالای درخت نشانه مختار بودن اوست.	(۱) آن یکی بر رفت بالای درخت می‌فشاند او میوه را دزدانه سخت
(۲) اعتراض باغبان به دزد بیانگر آنست که: صاحب باغ دزد را مختار می‌شناسد (اشاره به مسئولیت خواهی از انسان در سایه وجود اختیار)	(۲) صاحب باغ آمد و گفت ای دنی از خدا شرمت، بگو چه می‌کنی
(۳) استفاده دزد از مسلک جبریگری برای اثبات جبری بودن تقدیرات الهی و اعمال انسان (خود)	(۳) گفت: از باغ خدا بندهی خدا می‌خورد خرما که حق کردش عطا
(۴) اشاره به عمل اختیاری باغبان در زدن دزد	(۴) پس بیستش سخت آن دم بر درخت میزدش بر پشت و پهلو چوب سخت
(۵) اشاره با اختیار دزد در نصیحت کردن باغبان (کسی که در سخن انکار اختیار می‌کرد در عمل آن را پذیرفت).	(۵) گفت: آخر از خدا شرمی بدار می‌کشی این بی‌گنه را زار زار
(۶) استفاده صاحب باغ از مسلک جبریگری دزد، برای اثبات وجود اختیار آدمی در تقدیرات الهی (نفی جبر) (یعنی با جبر نفی جبر نمود)	(۶) گفت: کز چوب خدا این بنده‌اش می‌زند بر پشت دیگر بنده‌اش چوب حق و پشت و پهلو، آن او من غلام و آلت فرمان او
(۷) اعتراف در عمل منکر اختیار	(۷) گفت: توبه کردم از جبر ای عیار اختیار است اختیار است اختیار

اشعار مربوط به **شواهد درونی و بیرونی اختیار**:

این که فردا **این کنم** یا **آن کنم** / خود دلیل اختیار است ای صنم

(۱) اشاره به ← شاهد درونی بر وجود اختیار **تفکر و تأمل**

گر نبودی اختیار این **شرم** چیست / این دریغ و خجلت و آزرم چیست؟

(۲) اشاره به ← احساس **شرم و پشیمانی** (دلیل بر وجود اختیار)

هیچ گویی سنگ را فردا بیا / ورنیایی من دهم بد را **سزا**؟

(۳) اشاره به **مسئولیت‌پذیری انسان** در نظام پاداش و جزا در قبال کارهای اختیاری

قطره‌ای کز جویباری می‌رود / در پی **انجام کاری** می‌رود

(۴) بیانگر ← **حکیمانه بودن** / **قانونمندی** / **هدفداری** کارهای خداوند در جهان است.

آیه

همانا خدا نگه می‌دارد
آسمان‌ها و زمین را
تا نابود نشوند (از منحرف شدن)
و اگر منحرف شوند
نمی‌تواند آن دو را نگه دارد
هیچ کس بعد از او
همانا اوست بردبار آمرزنده

علت

معلول

إِنَّ اللَّهَ يُمْسِكُ
السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ
أَنْ تَزُولَا
وَلَئِنْ زَالَتَا
إِنْ أَمْسَكْتَهُمَا
مِنْ أَحَدٍ مِّنْ بَعْدِهِ
إِنَّهُ كَانَ خَلِيمًا غَفُورًا

پیام آیه

نقش **اراده** و **تقدیرات الهی** در **نگهداری جهان** هستی نشانه‌ی هدفمندی، قانونمندی و حکیمانه بودن کارهای خداست.

- ۱ کلمه‌ی **یمسک** اشاره به **توحید ربوبیت** دارد و نشانه رابطه طولی نظام جهان با خداوند است.
- ۲ کلمه‌ی **یمسک** اشاره به این امر دارد که نظام جهان با اراده و تقدیر خداوند (قضا و قدر الهی) حفظ و نگهداری می‌شود.
- ۳ **منشأ** این حفظ و نگهداری **قانونمندی‌های خداوند** (تقدیرات الهی) در جهان است.
- ۴ این **قانونمندی‌ها** به **علت** ← **علم و قدرت** و **حکمت** الهی است که نشانه ربوبیت و تدبیر الهی در نظام جهان است.

(۱) این قانونمندی‌ها را **بشناسد**.

- ۵ **قانونمندی‌های حاکم** بر جهان موجب می‌شود که انسان (۲) با **اختیار** خود از قانونمندی‌ها **استفاده کند** **دایره اختیار** ← خود را **گسترده‌تر** نماید.
- (۳) **استعدادهای** خود را به **فعلیت** برساند ← به **کمال** برسد.
- بنابراین قانونمندی‌های نظام جهان **محدودکننده‌ی اختیار انسان نیست**.

۶ نکته‌ی مهم: عبارت «**ان تزولا**» بیانگر آن است که جهان **در بقا نیازمند** خداوند است. (نکته‌ی مرتبط با درس ۱ سال ۴)

۷ عبارت ولئن زالتا بیانگر آن است که نظام هستی قابل زوال است زیرا فقر محض است (پس **نیازمند در بقاست**)

۸ کل آیه‌ی شریفه بیانگر آن است که قانونمندی‌های خداوند یا تقدیرات الهی (نظام قضا و قدر) با اختیار آدمی تعارض ندارد. (بلکه تکامل‌دهنده‌ی انسان در اعمال اختیاری‌اش است.)

۹ آیه‌ی شریفه‌ی «ان تزولا و لئن زالتا این امسکهما من احد من بعده» با آیه‌ی شریفه‌ی «ان یشاء یدهبکم و یأت بخلق جدید» تناسب معنایی دارد. (درس اول سال ۴ نکته‌ی مرتبط)

۱۰ آیه‌ی شریفه بیانگر اعجاز معنوی و محتوایی قرآن کریم (در جنبه‌ی ذکر نکات علمی بی‌سابقه است) است (جاذبه‌ی میان زمین و آسمان‌ها از تقدیرات الهی است) که عامل نگه داشتن آسمان و زمین است. (نکته‌ی مرتبط سال ۳ درس ۳)

آیه

نه خورشید را سزد	لَا الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَا
که به ماه رسد	أَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ
و نه شب بر روز پیشی جوید	وَلَا اللَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِ
و همه در مداری در گردش‌اند.	وَ كُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ

پیام آیه

نقش **تقدیرات الهی** و قانونمندی‌های حکیمانه‌ی خداوند در جهان هستی برای **حرکت تکاملی** انسان مختار

- ۱ این که نه خورشید به ماه می‌رسد و نه ماه به خورشید بیانگر **قانونمندی** یا تقدیرات الهی و نظم حاکم بر **نظام جهان** است.
- ۲ عبارت کل فی فلک **یسبحون** ← بیانگر **قانونمندی** (تقدیرات الهی) در جهان و **هدف‌دار** بودن کارهای اوست.
- ۳ حرکت خورشید به طرف محل استقرار خود و حرکت ماه در منازل خود بیانگر اعجاز معنوی و محتوایی قرآن کریم اشاره به نکات علمی قرآن دارد و این به علت تقدیرات الهی در نظام جهان است.
- ۴ به علت قانونمندی (تقدیرات) بین خورشید و ماه (لا الشمس ینبغی لها ان تدرک القمر) خورشید و ماه به هم نمی‌رسند (معلول).
- ۵ قانونمندی‌های موجود در نظام جهان (و وجود انسان) نشانه‌ی آن است که موجودات مسخر خداوند علیم و حکیم‌اند. بدین سبب از حدود خود نمی‌توانند خارج شوند. (نکته‌ی مرتبط درس ۱ سال ۲ خطبه‌ی علی (ع) عدم سرکشی موجودات از حدود خود)

آیه

ما هر چیزی را		إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ
به اندازه آفریدیم		

پیام آیه

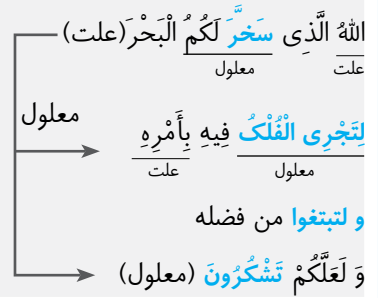
- ۱ **خلقت** هر مخلوق بر اساس **تقدیر** الهی است ← **خلقناه** بقدر
- ۲ **خلقناه** ← **قضای الهی** / **بقدر** ← **تقدیرات الهی** (خلقناه علت ← بقدر معلول)
- ۳ کل آیه بیانگر آن است که: **هر قضای الهی بر یک تقدیر تکیه دارد**. (نکته مهم)

آیه

خدا همان کسی است که دریا را برای شما رام کرد،

تا کشتی‌ها در آن به فرمانش روان شوند،

شاید سپاسگزار شوید.

پیام آیه

نکته‌ی مهم: شرط مسخر شدن جهان برای انسان به واسطه‌ی دو اصل صورت می‌پذیرد [الف) وجود اختیار در انسان (ب) قانون‌مندی جهان (یا تقدیرات الهی)

- ۱ کلمه‌ی **سخر** لکم بیانگر **توحید ربوبیت** و رابطه‌ی **طولی** خداوند با انسان است (زیرا خدا دریا را مسخر انسان نموده)
- ۲ کلمه‌ی **سخر** لکم نشان می‌دهد زمانی چیزی مسخر انسان می‌شود که انسان دارای اختیار باشد (پس **سخر** لکم نشانه‌ی اختیار انسان است)
- ۳ کلمه‌ی **سخر لکم** نشان‌دهنده‌ی (تقدیرات الهی) **قانون‌مندی‌ها** و نظم حاکم بر پدیده‌های جهان است، زیرا اگر پدیده‌ها دارای ثبات و قانون‌مندی نبودند مسخر انسان نمی‌شدند.
- ۴ کلمه‌ی **بامر** نشان می‌دهد با **اراده‌ی الهی** (قضا الهی) دریاها در تسخیر انسان قرار می‌گیرد. (معلول)
- ۵ **به علت مسخر شدن** پدیده‌ها برای انسان از سوی خداوند، انجام **توحید عملی** «**تشکرون**» لازم است. (نکته مرتبط با درس ۲)
- ۶ بنابراین **سخر** لکم **علتی است** ← برای **تشکرون** (توحید عملی) معلول
- ۷ نکته‌ی مرتبط: این آیه‌ی شریفه نشان می‌دهد از راه **توحید ربوبیت** **سخر** لکم می‌توان به **توحید عملی** (تشکرون) دست یافت. (درس ۳ سال ۴)
- ۸ «لعلکم تشکرون» بیانگر آزادی و اختیار انسان در انجام امور توحیدی است. **لعل** = شاید، نشان‌دهنده‌ی **اختیار** است.

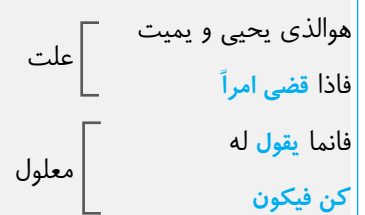
آیه

اوست که زنده کند و بمیراند

و چون به کاری حکم کند

پس به آن می‌گوید

باش پس می‌باشد

پیام آیه

- اگر **قضای حتمی** خداوند به چیزی تعلق بگیرد آن امر **تحقق خواهد یافت**. (قضی امرأً = فیکون یعنی اراده = ایجاد)
- ۱ مرگ و حیات موجودات به دست (قدرت مطلقه) الهی است ← یحیی و یمیت (یحیی: نیازمندی در پیدایش، یمیت: نیازمندی در بقاست)
 - ۲ **همه‌ی حوادث** جهان ناشی از **قضا و اراده‌ی الهی** است ← فاذا قضی امرأً
 - ۳ اراده (قضاء) الهی اگر به امری تعلق بگیرد آن کار حتمی الوقوع است.
 - ۴ **کن** الهی همان **ایجاد** موجود است ← یقول له کن فیکون ← اشاره به **توحید در خالقیت** دارد
 - ۵ نکته‌ی بسیار دقیق: از آیه‌ی شریفه‌ی یحیی و یمیت و قضاء الهی می‌توان دریافت [ایجاد مرگ و حیات در نزد خداوند یکسان است. مرگ نیستی نیست زیرا اگر مرگ نابودی بود خداوند آن‌را ایجاد نمی‌نمود، چون قدرت خداوند به نیستی تعلق نمی‌گیرد.]

درسنامه

در درس‌های قبل سخن از توحید در خالقیت و ربوبیت بود. گفته شد:

تنها مالک ^{یعنی} ← توحید در مالکیت
تنها رب و مدبر ^{یعنی} ← توحید در ربوبیت ← خداست.

در اداره‌ی جهان (توحید در ربوبیت) در کنار خدا (به صورت عرضی) قرار نمی‌گیرند. با او شریک نمی‌شوند (نهی شرک در ربوبیت).

و گفته شد هیچ‌یک از مخلوقات

اراده‌ی خدا ^{یعنی} ← قضای الهی
و مدیریت او ^{یعنی} ← توحید در ربوبیت قرار دارند
تحت و ارتباط خدا و موجودات به صورت طولی است.
به اذن خدا عمل می‌کنند. (به صورت طولی)

و گفته شد همه‌ی موجودات

در این درس به یاری خدا به بررسی این سؤال خواهیم پرداخت که:

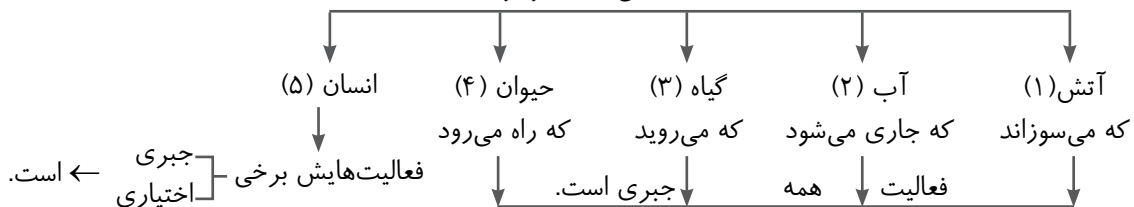
(۱) با توجه به این که همه‌ی رخدادها و حوادث ^{یعنی} ← تقدیرات الهی که تحت ^{اراده (قضای الهی) و مدیریت خداوند (توحید در ربوبیت) است.}

(۲) پس نقش اراده و اختیار انسان در این نظام چیست؟

(۳) آیا نظام جهان (قضا و قدر الهی) بستری مناسب برای ظهور اختیار انسان ^{برای} ← تکامل است؟ یا مانع تکامل انسان است؟

حل مسأله: از طریق اثبات مختار بودن انسان و عدم مغایرت اختیار انسان با توحید ربوبیت (کارهای خدا) نظام قضا و قدر الهی است.

تفاوت اساسی میان موجودات و انسان

(۱) اثرگذاری و اثرپذیری، فعالیت‌های همه‌ی موجودات جبری است و قدرت انتخاب ندارند.

(۲) یعنی هیچ‌یک از این مخلوقات قدرت انتخاب یک عمل خاص از میان چندین عمل را ندارند.

(۳) اما انسان همواره در برابر چندین کار و چندین راه مختلف می‌تواند یکی را برگزیند. (اختیار)

(۴) توانایی انتخاب و گزینش او ناشی از اختیار اوست.

(۵) پس اختیار به معنای توانایی بر ^{انجام} یا ^{ترک} ← یک کار است.

یک حقیقت وجدانی است ^{یعنی} ← برای درک آن نیاز به استدلال نیست (بدون استدلال هر کس وجود آن را در خود می‌یابد).

اختیار را کسانی که انکار می‌کنند فقط در مرحله‌ی سخن و بحث است. آن را می‌پذیرند. در مرحله‌ی عمل از آن استفاده می‌کنند.

نکته‌ی مهم: منظور از وجدان در این درس به معنای امری است که نیاز به استدلال ندارد، و به معنی نفس لواّمّه‌ی سال دوم نیست. این که مولوی می‌گوید: «آن یکی می‌رفت بالای درخت...» اشعار ایشان بیانگر آن است که کسانی که در بحث انکار اختیار می‌کنند، در عمل آن را می‌پذیرند و از اختیار خود بهره می‌برند.

در اندیشه‌ی مادی‌گرایان:

آنان اعتقاد دارند جهان منحصر به همین اشیای مادی است. از نظر آنان همه‌ی تغییرات و تحولات نظام جهان، مادی و فیزیکی و شیمیایی است. و انسان نیز که جزئی از این نظام هستی است، تغییرات و تحولات رفتاری او نیز فیزیکی و شیمیایی است. بنابراین در این اندیشه جایی برای اختیار وجود ندارد، زیرا اختیار امری مادی و ملموس نیست که قابل مشاهده باشد، لذا از این دیدگاه اختیار یعنی فعل و انفعالات شیمیایی و فیزیکی بدن انسان.

در اندیشه‌ی برخی از مسلمانان:

بر اساس عقاید غلط (در جنبه‌ی اعتقادی) آن‌ها می‌پندارند: سرنوشت انسان بدون اختیار آن‌ها رقم می‌خورد. و اراده و اختیار آن‌ها جایگاهی در تقدیرات الهی (حوادث جهان) ندارد. این عقیده موجب می‌شود آن‌ها پویایی و نشاط خود را در زندگی از دست بدهند. و بی‌تحرکی و بی‌مسئولیتی بر اعمال آن‌ها حاکم شود.

اعتقاد به جبر در جنبه‌ی نظری

این اعتقاد مانند **ویروس فلج**، روح جامعه را فلج می‌کند [در نتیجه **تحرک**، **سازندگی** و **نشاط** فرد و جامعه را می‌گیرد. بنابراین ریشه‌ی این عملکرد، **بی‌مسئولیتی** ناشی از انکار اختیار است.

این اعتقاد دست **تجاوزگران** را درازتر می‌کند [**آنان** ← **قدرت و ثروت** به چنگ آورده را] ← **مهربت** و **تقدیر الهی** ← معرفی می‌کنند. **دادخواهی** مظلومان را بسته‌تر می‌کند [**آنان** ← **می‌پندارند** ← اعتراضشان، **اعتراض به تقدیر الهی** است.

آثار عملی اعتقاد به جبر

این اعتقاد در تاریخ نشان داد که **مسأله‌ی جبر و تقدیر** جبرگونه [**دستاویز محکم حکومت اموی** شد. حکومت اموی با طرفداری از مسلک جبر، هرگونه **دادخواهی** را **مبارزه با تقدیر الهی** معرفی کردند.

این اعتقاد موجب شد که مردم فکر کنند مبارزه با ستمگری چون یزید، مبارزه با تقدیر الهی است. موجب شد **مسئولیت‌گریزی** پیشه‌ی مردم و حاکمان شود. نتیجه‌ی مهم: این اعتقاد [موجب شد اینان هر کار ناپسندی به حساب (جبر) و عدم اختیار بگذارند.

کسانی که فکر می‌کنند: اختیار = آزادی مطلق

و آن **محور قرار دادن** خواسته‌های خود (میل و هوس‌ها) بدون توجه به عواقب آن است. (علت) نتیجه (معلول) این دیدگاه: نادیده گرفتن قانونمندی‌های حاکم بر جهان خلقت است.

در جنبه‌ی اعتقادی

اعتقاد به آزادی مطلق

اینان صرفاً برای ارضای میل و هوس خود وارد عمل می‌شوند. اینان در کوتاه مدت و دراز مدت به تخریب شخصیت خود می‌پردازند، موجب نابسامانی‌های اجتماعی و آسیب رساندن به طبیعت (محیط زیست) می‌شوند.

در جنبه‌ی عملی

علاقه‌مندان به محیط زیست معتقدند انسان امروز [رفتار خودخواهانه‌اش طبیعت را به ویرانه نزدیک ساخته است. رفتارش به علت تصور غلطی است که خیال کرده میل و اراده‌ی او محور همه‌ی امور است.

قاعده و اصل: عدم تضاد بین اختیار و قانونمندی‌های نظام جهان (قضا و قدر الهی)

(۱) خداوند قدرت اختیار به انسان عطا نموده

(۲) تا با **بهره‌مندی** از این قدرت، انسان بتواند [دروازه‌های **پیشرفت** را فتح کند.

به قله‌ی **کمال** برسد تا آن‌جا که جز خدا نمی‌داند، (یعنی کمال انسان نامحدود است.) (نکته‌ی مهم)

(۳) زمینه‌ی چنین پروازی دوری از پندار نادرست و **درک صحیح از نظام حاکم بر جهان** است.

زمینه‌ساز شکوفایی اختیار

اولین گام برای رسیدن به این **معرفت** (در بخش نظری) اعتقاد به **خداوند حکیم، عادل و قادر** است.

که با **حکمت** خود

- جهان را **خلق** کرده (اشاره به توحید در خالقیت)
- آن را **تدبیر و مدیریت**، اداره می‌کند (اشاره به توحید در ربوبیت)
- همه‌ی **حوادث و رخدادهای جهان (قضای الهی)**، در یک چارچوب **ساماندهی** شده و **قانونمند** است. (تقدیرات الهی)

گرچه انسان‌ها به علت دانش محدود خود از درک حکیمانه‌ی رویدادهای جهان عاجز است.

هر حادثه‌ای دارای **هدفی معین** است. (قطره‌ای کز جویباری می‌رود / از پی انجام کاری می‌رود)

خداوند حکیم و نظام حکیمانه‌ی او **حافظ نظام جهان** است و کوچک‌ترین اشتباهی در آن راه ندارد.

«ناخدای کشتی جهان با **علم و قدرت بی‌پایان** خود آن را از **نابودی حفظ** می‌کند.» و هیچ کس جز او نمی‌تواند آن را از نابودی نجات دهد.

انسان متوجه می‌شود با **اعتماد به این قانونمندی‌ها و نظم جهان** می‌تواند **استعدادهای** خود را به **فعلیت** برساند و پله‌های کمال را طی کند.

نام دیگر این **قانونمندی** و نظم و سامان، «**قضا و قدر الهی**» است.

خلاصه‌ی این بخش: **اختیار + اعتماد** به قانونمندی‌های نظام جهان عامل **فعلیت** رسیدن استعدادهای انسان و نتیجه‌اش رسیدن به **کمال** است.

نتیجه، آن که، این قانونمندی‌ها و سامان‌بخشی‌ها «**قضا و قدر الهی**» نام دارد و اختیار انسان هیچ‌گونه ناسازگاری با آن‌ها ندارد.

۱) اعتقاد به خداوند حکیم
۲) قانونمند بودن جهان

۱) تقدیر در معنی لغوی: به معنای **اندازه** گرفتن است (قَدْر و قَدَرُ نیز به معنای اندازه هستند).

در کاربرد اصطلاحی: موجودات جهان از آن جهت که **خداوند حدود، اندازه، ویژگی، موقعیت‌های مکانی و زمانی** آن‌ها یا به عبارتی **طرح و نقشه‌ی** عالم را تعیین می‌کند، مقدر به **تقدیر** الهی‌اند.

در لغت: به معنای **به انجام رساندن**، پایان دادن، حکم کردن، **حتمیت** بخشیدن است.

۲) قضا در اصطلاح: بدین معناست که با حکم و فرمان و اراده‌ی الهی موجودات **حتمیت** می‌یابند، **ایجاد** می‌شوند، **انجام** یافته به **قضای** الهی هستند.

برای مطالعه

نکته‌ی مهم: با توجه به توضیح کتاب (در این درس) تقدیرات الهی بر قضا الهی مقدم است. اما در تمام آیات قرآن (در این کتاب) قضا بر قدر مقدم است. (لطفاً دقت نمایید: نمونه‌ی آیه: انا کل شیء خلقناه بقدر / ان الله یمسک السموات و الارض)

قضاء الهی قضاء الهی تقدیر

مقدمه‌ی ۱: چنانچه گفته شد **نقشه‌ی** جهان با همه‌ی **ریزه‌کاری‌ها و قانونمندی‌هایش** مقدر به **تقدیر** الهی و از آن خداست. و **اجرا و پیاده کردن** آن‌ها نیز به وسیله‌ی (اراده‌ی خدا) **قضای** الهی صورت می‌گیرد.

مقدمه‌ی ۲: در این نقشه و اجرا **هیچ** نقص و اشتباهی وجود ندارد **زیرا** این کار از روی **علم و حکمت مطلق** الهی صورت گرفته است.

این **اعتقاد** (به طرح و نقشه‌ی خداوند در جهان) به انسان **اعتماد و اطمینان** می‌دهد که با **اختیار** خود از قانونمندی‌های نظام جهان بهره‌بردار.

استدلال: بنابراین می‌گوییم **نقشه‌ی** جهان خلقت و نظام تعیین شده میان موجودات (که هم **جایگاه** و هم **نقش** هر موجودی در نظام، معین می‌کند) مربوط به **تقدیر** الهی است.

به **اجرا** در آوردن و **خلق** آن موجودات مربوط به **قضای** الهی است.

لذا **تقدیرات** الهی ← از **علم و حکمت** خداوند سرچشمه می‌گیرد نتیجه آن که **قضای** الهی ← از **اراده‌ی** الهی سرچشمه می‌گیرد هر قضای الهی بر یک تقدیر الهی تکیه دارد.

نمونه‌ها:

۱) آبی که با اراده‌ی خود برمی‌داریم و **می‌نوشیم** ← اعتماد به همین تقدیرات **به‌واسطه‌ی تقدیرات** الهی آفریده شده الهی است، می‌دانیم آب **که موجب رفع تشنگی** می‌شود **با ویژگی‌ها و اندازه‌هایش** به علت اعتماد به همین تقدیرات

۲) اما کسی که این تقدیرها را نبیند **جهان را پر از هرج و مرج بیندارد** (جهان خیالی سال ۲ درس ۱ ناشی از این دیدن است) **آیا واقعاً می‌تواند از اراده و اختیار خود بهره‌بردار؟**

۳) پس هر قدر انسان **تقدیرات** الهی را **بیش‌تر بشناسد، فعالیت اختیاری‌اش گسترش** می‌یابد و بر **قدرت پروازش افزوده** می‌شود.

پندار نادرست برخی از قضا و قدر چین است:

برخی می‌پندارند قضا و قدر } (۱) با اختیار انسان سازگار نیست ← (در صورتی که بدون قضا و قدر کاری برای اختیار پدید نمی‌آید).
 (۲) تقدیر الهی ورای هر قانونمندی است

(۳) تقدیر الهی اگر به هر حادثه تعلق گیرد } هر قانونی را لغو می‌کند
 و هر نظمی را بر هم می‌زند ← در صورتی که بدون قضا و قدر نظم ایجاد نمی‌شود.

متن: علی (ع) با جمعی از یاران به دیواری تکیه داده بودند. به ناگاه علی (ع) متوجه کجی دیوار شدند. به سوی دیوار دیگری نشستند. یکی از یاران گفتند: یا علی (ع) از قضای الهی می‌گریزی؟
 امام فرمودند: از قضای الهی به قدر الهی پناه می‌برم.

تحلیل متن: برای درک هر چه بیش‌تر عملکرد علی (ع) به روشی روشن‌تر استدلال می‌شود (تا چه قبول افتد و چه در نظر آید):
 در سخن و عملکرد علی (ع)، ما با دو دیوار روبه‌رو هستیم:

۱ دیواری که کج بنا نهاده شده (توسط معمار A که از قانون‌مندی معماری که بر گرفته از قانون‌مندی جهان است بی‌خبر است).
 ۲ دیواری که درست بنا شده (توسط معمار B که از قانون‌مندی معماری که بر گرفته از قانون‌مندی جهان است مطلع است).
 بنابراین:

۱ دیوار کج تقدیرش (قانونمندی آن) به‌دست انسانی نهاده شده که از قوانین الهی درست استفاده نموده، لذا قضای الهی بر تخریب آن قرار می‌گیرد.

۲ دیوار سالم که تقدیرش (قانونمند) بوده، زیرا فرد از قوانین الهی درست استفاده نموده است، لذا قضای الهی بر استواری آن تعلق می‌گیرد.

۳ از آن‌جا که هر قضای الهی بر تقدیری تکیه دارد، اگر تقدیری نامناسب باشد، قضای الهی بر آن تقدیر نامناسب تعلق می‌گیرد.
 تقدیری مناسب باشد، قضای الهی بر مناسب بودن آن تعلق می‌گیرد.

۴ لذا علی (ع) با دیدن تقدیر نامناسب دیوار که قضای تخریب بر آن تعلق گرفته، به سوی تقدیر درست می‌رود که بر آن قضای استوار بودن تعلق گرفته است.

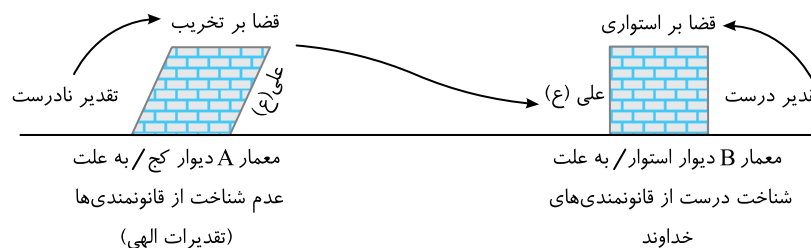
۵ بنابراین علی (ع) نشان دادند که قضا و قدر الهی با اعمال اختیاری انسان مغایرت ندارد.
 برداشت نابه‌جای یکی از یاران علی (ع) از قضا و قدر (در عملکرد علی (ع)):

(۱) از دیدگاه او اگر قضای الهی به مرگ انسان تعلق گیرد، چه در کنار دیوار کج باشد ← مرگ اتفاق خواهد افتاد.

(۲) از این دیدگاه، حرکت و تغییر مکان و تصمیم براساس عقل بی‌فایده است.

(۳) این برداشت غلط ناشی از آن است که تصور شده (۱) تقدیر الهی ورای هر چیز است.
 (۲) اگر تقدیر الهی به هر حادثه تعلق گیرد، آن قانون را لغو می‌کند.

(۴) علی (ع) با گفتار و رفتار خود نشان داد اعتقاد به قضا و قدر] نه تنها مانع تحرک و عمل انسان نیست بلکه عامل و زمینه‌ساز عملکرد اختیاری انسان است.

پاسخ علی (ع) به یکی از یاران خود برای درک بهتر قضا و قدر الهی (از دیدگاه مؤلف کتاب)

- (۱) فرو ریختن دیوار کج ← یک قضای الهی است ← متناسب با تقدیر خاص آن دیوار: کجی دیوار
 (۲) استواری دیوار ← یک قضای الهی است ← متناسب با تقدیر خاص آن دیوار: مستحکم و استوار بودن آن

نتیجه آن که: انسانی که این دو تقدیر و این دو قضا را بشناسد، بهتر می‌تواند تصمیم بگیرد و از تقدیر و قضایی که برایش مناسب‌تر است بهره ببرد.

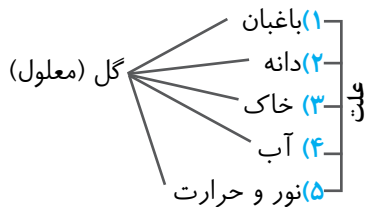
نکته: به نظر می‌رسد که شناخت قضای الهی (اراده‌ی خداوند) ممکن نیست، بلکه آن‌چه مهم است شناخت تقدیرات (قانونمندی‌ها) الهی است.

رابطه‌ی اراده‌ی انسان با اراده‌ی خدا

- خداوند با حکمت خود، اندازه، ویژگی و نقشه‌ی پدیده را معین می‌کند ← **تقدیرات** الهی
- خداوند با **اراده‌ی** خود آن را محقق می‌سازد ← **قضای** الهی
- بدین سبب حوادث جهان از جمله کارهای انسان] تحت تدبیر و اراده‌ی خداست (توحید ربوبیت) و مظهری از قضا و قدر الهی است.
- حال این سؤال پیش می‌آید که چگونه می‌توان هم به قضا و اراده‌ی الهی معتقد بود و هم انسان را مختار دانست؟
- و آیا می‌توان گفت که کارهای انسان] هم به اراده و اختیار اوست و هم به اراده‌ی خدا وابسته است؟

علل عرضی:

تعریف: گاهی **در پیدایش** یک پدیده یا معلول **چند عامل** با **همکاری** و **مشارکت** یک‌دیگر آن را به وجود می‌آورند. مثال: در پیدایش یک گل مجموعه عواملی مانند: باغبان، دانه، آب، خاک، نور و حرارت با یک‌دیگر همکاری می‌کنند.

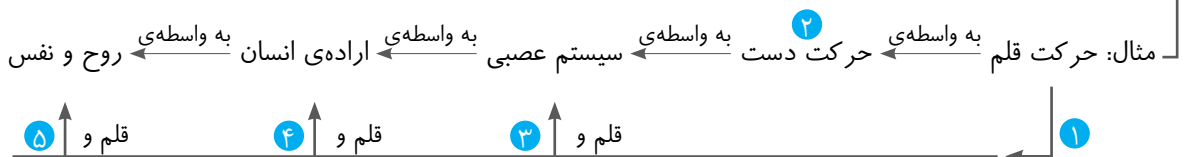

در علل عرضی هیچ‌کدام از عوامل به تنهایی نمی‌توانند گل را به وجود آورند. هر کدام از عوامل **مستقیماً** روی معلول (پدیده) **اثر می‌گذارند**.

حل مسأله از طریق علل عرضی و طولی

علل طولی:

تعریف: گاهی **یک عامل در عامل دیگر** اثر می‌گذارد و **آن عامل دوم در عامل سوم** تأثیر گذاشته تا اثر عامل اول را به معلول **منتقل** کند.

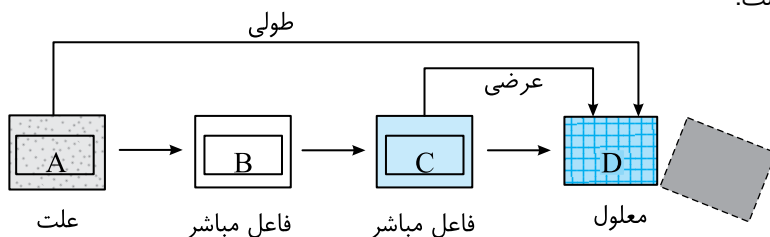

حرکت قلم یا نوشتن را می‌توان به هر کدام از عوامل نسبت داد، رابطه‌ی قلم با هر یک از عوامل، طولی است. (۵ ۴ ۳ ۲ ۱)

برای مطالعه:

نکته‌ای که در مورد علل طولی بسیار مهم است.

در علل طولی یک معلول را به دو علت می‌توان نسبت داد، بدون آن‌که بتوان یکی را در نظر نگرفت. مثلاً در نمودار زیر افتادن معلولی مانند D را هم به C می‌توان نسبت داد و هم به A. ولی آن‌چه که مهم است این است که A علت العلل است و B و C مباشر. یعنی A به مباشرت B و C را انداخته است. بنابراین هم می‌توان گفت A، D را انداخته است فاعل و هم می‌توان گفت D، C را انداخته است به صورت عرضی. ولی این نکته را نباید فراموش کرد که اگر A نبود C قدرت انداختن D را نمی‌داشت.

حال با توضیح در مورد علل عرضی و طولی می‌گوییم:

۱) رابطه‌ی اراده‌ی خدا و اراده‌ی انسان در انجام افعال انسانی به صورت عرضی نمی‌تواند باشد، زیرا اراده‌ی خدا با دیگر عوامل قابل جمع نیست.

۲) اما رابطه‌ی اراده‌ی خدا و اراده‌ی انسان در انجام افعال انسانی به صورت طولی است، یعنی:

وجود اختیار فضای الهی

الف) وجود اختیار و اراده‌ی انسان به علت اراده و خواست الهی است.

ب) خداوند اراده کرده است (قضای الهی بر این تعلق گرفته) انسان موجودی مختار باشد.

ج) اما در فعل اختیاری تا انسان اراده نکند، آن فعل انجام نمی‌گیرد.

د) اما در عین حال ما و اراده‌ی ما و عمل ما همگی وابسته به اراده‌ی خداست. یعنی اراده‌ی انسان در طول اراده‌ی خداست.

ویژگی اختیار یک تقدیر الهی

تقدیرات الهی } بخشی ساده و آشکار دارد ← مانند طول و عرض و حجم و زمان و مکان
بخشی پیچیده‌تر است و آن شامل همه‌ی ویژگی‌ها، کیفیت‌ها و کلیه‌ی روابط میان موجودات می‌شود.

نمونه: آب در چند درجه بجوشد. ماه در کدام مدار دور زمین گردش کند و ...

یکی از تقدیرات الهی برای انسان این است که دارای اختیار باشد.

لذا هر کاری که از روی ویژگی اختیار از انسان سر زند ← داخل تقدیرات الهی است.

پس کسی نمی‌تواند بگوید من کاری را به اختیار خود انجام دادم که در تقدیر الهی نبود.

تقدیرات الهی بر این تعلق گرفته که کارهایش را با اختیار انجام دهد ← یعنی کارها از روی اراده و آگاهی باشد.

بنابراین اختیار که ویژگی ذاتی انسان است، فرار از آن ممکن نیست، حتی اگر فرار کند، فرار او اختیاری است.

محدود بودن اختیار انسان

دایره‌ی اختیار انسان } در نگاه اول و سطحی (غیر الهی) ← انسان خود را محصور در نظام عالم ببیند. و محدود و تصور کند قانونمندی‌های جهان مانع تحرک و پویایی اوست.

در نگاه دوم و عمیق (الهی) } انسان موحد می‌داند خداوند با چه زیبایی این سامان‌دهی به گونه‌ای است که میان قدرت اختیار انسان و نظام جهان (قانونمندی‌ها) نه تنها سد راه اختیار او نیست. بلکه زمینه‌ساز عروج او به قله‌ی کمال است.^۱

بنابراین تاریخ علم نشان می‌دهد: نظام قانونمند جهان به انسان امکان می‌دهد که با اختیار خود دروازه‌های علم را بگشاید.

نظام جهان (آسمان و دریا) } در هر شرایطی رام و مسخر انسان نیست. (چون قانونمند است) در صورتی مسخر انسان می‌شود که آدمی ویژگی و قانونمندی‌های نظام جهان را بشناسد.

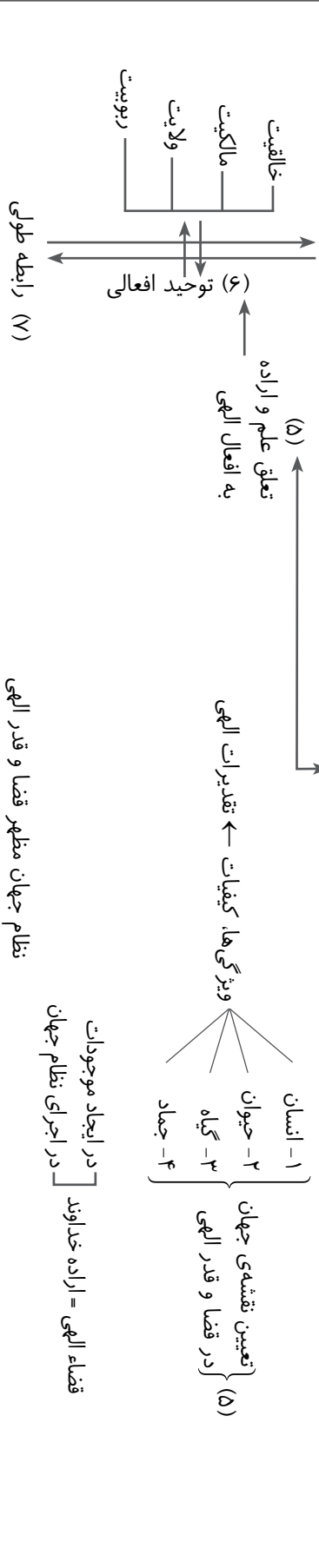
شناخت تقدیرات یا قانونمندی‌های جهان لازمه‌ی کار اختیاری انسان است } هم جهت‌دهنده‌ی او و هم محدودکننده‌ی آن

افرادی که بدون شناخت و درک قانونمندی‌های نظام جهان برای رسیدن به خوشبختی } راه‌های دلخواه خود را دنبال می‌کنند بدبختی خود را رقم می‌زنند.

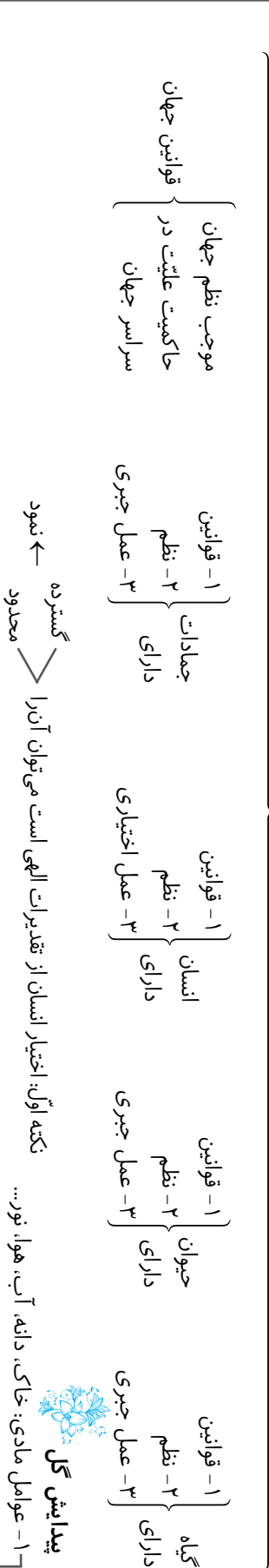
نکته‌ی مهم: تقدیرات و قانونمندی‌های جهان محدودند و اختیار انسان در محدوده‌ی قوانین جهان می‌تواند عمل کند زیرا خود اختیار (ویژگی آن) قانونمند است.

موجودات جهان با فرمان و اراده‌ی خدا حتمیت می‌یابند (انجام یافته به قضاء الهی‌اند) → (قضا) → اراده خدا → صفات توحید → خدا → ذات (توحید ذاتی) [احد واحد] (۳) (۲) (۴) (۱)

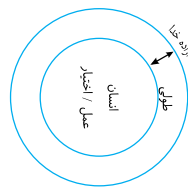
غیر عادی

جهان (۱)

نکته اول: اختیار انسان از تقدیرات الهی است می‌توان آنرا گسترده محدود → نمود
 نکته دوم: قانون‌مندی جهان لازمه اختیاری بودن اعمال انسان است. → ۱- در نگاه ظاهری انسان خود را محصور و محدود در نظام جهان می‌بیند
 ۲- خداوند رابطه قدرت اختیار انسان و نظام جهان را سامان‌دهی می‌کند.
 نکته سوم: رابطه‌ی اختیار انسان و اراده‌ی خدا
 ۱- قوانین
 ۲- نظام
 ۳- عمل جبری
 ۴- آگاهی از قانون‌مندی‌های نظام جهان موجب گشایش دروازه علم به روی انسان می‌شود.

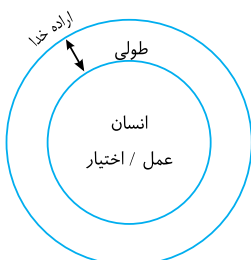
پیدایش گل
 ۱- عوامل مادی: خاک، دانه، آب، هوا، نور...
 ۲- عوامل همه به‌صورت عرضی در پیدایش گل موثرند.
 ۳- همه عوامل مادی به‌صورت طولی با خدا در ارتباطند.
 ۴- همه‌ی عوامل دارای وحدت و یکپارچگی‌اند. (برهان اتصال)
 ۵- همه‌ی عوامل بر اساس تقدیر الهی عمل می‌کنند.

توضیح نمودار کلی درس ۵

- ۱ از دیدگاه الهی نظام جهان بر دو بخش است (۱) مادی (۲) غیر مادی
- ۲ در جهان غیرمادی خدا دارای ذات و صفات و افعال است.
- ۳ اعتقاد به این که خداوند دارای ذات است (آن را توحید ذاتی گویند) در کتاب دین و زندگی سال ۴ اشاره به اصل توحید دارد (و کلمات **احد** و **واحد** اشاره به این امر دارد).
- ۴ خداوند دارای صفاتی مانند علم و حکمت، اراده (قضاء) قدرت، غنی، عزیز، علیم است / موجودات جهان دارای قانونمندی، ویژگی، طرح و نقشه خاص، **موقیعت** زمانی و مکانی اند لذا مقدر به تقدیر الهی اند / و از آن جهت که به اذن خدا حتمیت می‌یابند مقضی به قضای الهی اند.
- ۵ موجوداتی که با **تقدیر الهی** هستی یافته‌اند (در بخش علمی خداوند) با اراده و قضای الهی اول در نظام غیر مادی و سپس در نظام مادی تحقق می‌یابد.
- ۶ برای تحقق تقدیرات الهی در جهان (اراده الهی به فعل او تعلق می‌گیرد ← توحید در خالقیت تحقق می‌یابد ← به علت آن که خداوند خالق است مالک نظام هستی است مالکیت پدید می‌آید و از آن جهت که خداوند در نظام هستی **دخل و تصرف** می‌نماید توحید در ولایت تحقق می‌یابد و از آن جهت که خداوند با تدبیر و حکمت، نظام جهان را هدایت و اداره می‌کند توحید در ربوبیت تحقق می‌یابد (بسیار دقت شود). با خالقیت خداوند موجودات جهان (انسان، حیوان، گیاه، جماد، قوانین وجود یافته. از مرحله نیستی قدم به هستی می‌گذارد.
- ۷ رابطه‌ی این موجودات با خدا و خدا با آن‌ها به صورت عرضی (یعنی بدون واسطه) نبوده بلکه به صورت طولی است. (یعنی با واسطه است)
- ۸ در میان این موجودات قضاء الهی (اراده خدا) بر این تعلق گرفته که انسان دارای اختیار بوده بنابراین اعمال اختیاری انسان از یک سو منسوب به اوست و از یک سو منسوب به خداوند است (طولی)
- ۹ موجودات نظام جهان به غیر انسان (و جن) همگی فعالیت‌هایشان جبری است.
- ۱۰ حال با توجه به موارد فوق می‌توان گفت:
 - الف) خداوند به انسان‌ها اختیار داده (در بخش اول درس)
 - ب) شرط آن که انسان بتواند در نظام جهان با اختیار کار انجام دهد **قانونمند بودن** نظام جهان است.
 - ج) پس اگر انسان قوانین نظام جهان (تقدیرات الهی) را بشناسد دو اتفاق می‌افتد:
 - ۱) انسان به کمال می‌رسد به واسطه‌ی شناخت قوانین.
 - ۲) دایره‌ی اختیارش گسترده‌تر می‌شود.
 - د) پس اعتقاد به قضا و قدر با اعتقاد به مختار بودن انسان منافات ندارد (دقت بفرمایید)

۱۱ توضیح رابطه‌ی اختیار انسان با خداوند

- ۱- اراده‌ی خداوند (قضای الهی) بر این تعلق گرفته که انسان مختار باشد.
- ۲- اعمال اختیاری (انسان) بر اساس علل طولی است.
- ۳- از یک سو عمل منسوب به ماست و از سوی دیگر منسوب به خداست (به صورت طولی)

پرسش‌های چهارگزینه‌ای

سؤالات سراسری

۲۴۸۲- از آیهی شریفه‌ی «إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا» کدام مفهوم دریافت می‌شود؟ (سراسری ریاضی ۹۴)

- ۱) فلسفه‌ی نبوت نشان دادن راه به انسان است و شکرگزاری یا کفران به وسیله‌ی قدرت اختیار انسان صورت می‌گیرد.
- ۲) هدایت انسان‌ها به وسیله‌ی خداوند و از طریق پیامبران صورت می‌گیرد و نداشتن اختیار برای انسان امر عادی است.
- ۳) فلسفه‌ی نبوت نشان دادن راه به انسان است و خداوند به وسیله‌ی پیامبران راه شکرگزاری را تبیین می‌کند.
- ۴) هدایت انسان‌ها به وسیله‌ی پیامبران صورت می‌گیرد و آن‌ها شکرگزاری و کفران را به انسان نشان می‌دهند.

۲۴۸۳- کدام عبارت بیانگر فواید و ثمرات زندگی در یک جهان قانون‌مند است؟ (سراسری تجربی ۹۴)

- ۱) بر طرف نمودن نیازها - پیمودن پله‌های کمال - به فعلیت رساندن استعدادها
- ۲) گریختن از قضای الهی - حرکت بر مبنای قدر الهی - بی‌فایده بودن تصمیم‌گیری
- ۳) اعتقاد به چیزی ورای نظم - زمینه‌سازی برای اختیار - انجام امور به دست خدا
- ۴) اعتقاد به قضا و قدر - اعتماد به نفس - مقابله با پندارهای ویرانگر

۲۴۸۴- کدام آیهی شریفه نشان‌دهنده‌ی اختیار انسان در چارچوب نظام قضا و قدر الهی است؟ (سراسری زبان ۹۴)

- ۱) «إِنَّ اللَّهَ يُمِيسِكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ أَنْ تَزُولَا»
- ۲) «لَا الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَا أَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا اللَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِ»
- ۳) «هُوَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ فَإِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ»
- ۴) «اللَّهُ الَّذِي سَخَّرَ لَكُمْ الْبَحْرَ لِتَجْرِيَ الْفُلُكُ فِيهِ بِأَمْرِهِ وَ لَتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ»

۲۴۸۵- موجودات جهان از آن جهت که با حکم و فرمان و اراده‌ی الهی ایجاد می‌شوند، تسلیم چه چیزی هستند و آیهی شریفه‌ی «اللَّهُ الَّذِي سَخَّرَ

لَكُمْ الْبَحْرَ لِتَجْرِيَ الْفُلُكُ فِيهِ بِأَمْرِهِ» حاکی از کدام مورد است؟ (سراسری هنر ۹۴)

- ۱) تقدیر الهی - قضای الهی
- ۲) قضای الهی - تقدیر الهی
- ۳) تقدیر الهی - تقدیر الهی
- ۴) قضای الهی - تقدیر الهی

۲۴۸۶- تعیین اندازه، ویژگی‌ها و نقشه‌ی پدیده‌ها چه نام دارد و برخاسته از چیست و پیام کدام آیهی شریفه حاکی از آن است؟ (سراسری انسانی ۹۴)

۱) تقدیر - حکمت الهی - «إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ»

۲) قضا - حکمت الهی - «إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ»

۳) تقدیر - قدرت الهی - «هُوَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ فَإِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ»

۴) قضا - قدرت الهی - «هُوَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ فَإِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ»

۲۴۸۷- آیهی شریفه‌ی «لَا الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَا أَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا اللَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِ» به چه چیزی اشاره دارد و موجودات جهان از آن جهت که

با حکم و فرمان و اراده‌ی الهی ایجاد می‌شوند، مربوط به کدام مورد هستند؟ (سراسری خارج از کشور ۹۴)

- ۱) تقدیر الهی - قضای الهی
- ۲) قضای الهی - تقدیر الهی
- ۳) تقدیر الهی - تقدیر الهی
- ۴) قضای الهی - تقدیر الهی

۲۴۸۸- اگر از ما بپرسند: «صحنه‌ی بروز و ظهور اختیار انسان، کجا است؟»، می‌گوییم: آن‌جا است که (سراسری ریاضی ۹۳)

۱) باطل با تمام آلودگی‌های فطرت آزارش خودنمایی کند. قضا و قدرهای متفاوت، او را احاطه کرده باشند.

۲) جایگاه خود را در نظام قانون‌مند آفرینش، درک کرده باشد. حق با همه‌ی زیبایی‌های فطرت‌پسندش به او عرضه شود.

۲۴۸۹- «جوشش آب در درجه‌ی مشخص» و «برخورداری انسان از اختیار» به ترتیب از مصادیق و الهی است که امر دوم،

برخاسته از علل است. (سراسری تجربی ۹۳)

- ۱) تقدیر - تقدیر - طولی
- ۲) تقدیر - قضا - طولی
- ۳) قضا - تقدیر - عرضی
- ۴) قضا - قضا - عرضی

۲۴۹۰- هرگاه فرو ریختن دیوار کج را بر انسانی که زیر آن نشسته و متوجه کجی و سستی آن است، یک قضای الهی بدانیم، فرار از این قضا،

امری است که پیام آیهی شریفه‌ی حاکی از این حقیقت است. (سراسری زبان ۹۳)

۱) ناممکن - «إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا»

۲) ممکن - «إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا»

۳) ناممکن - «ما خلقنا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَ مَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَ أَجَلٍ مُّسَمًّى»

۴) ممکن - «ما خلقنا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَ مَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَ أَجَلٍ مُّسَمًّى»

۲۴۹۱- اگر بگوییم: «انسان در چارچوب قوانین حاکم بر هستی حق انتخاب دارد» با این بیان تسلیم خود را در برابر الهی اظهار نموده‌ایم که پیام آیه‌ی شریفه‌ی حاکی از این حقیقت است.

(سراسری هنر ۹۳)

۱) قضا - «فاذا قضی امرأ فأتما یقول له کن فیکون»

۲) تقدیر - «فاذا قضی امرأ فأتما یقول له کن فیکون»

۳) قضا - «الله الذی سخر لکم البحر لتجری الفلک فیه بأمره و لتبتغوا من فضله و لعلکم تشکرون»

۴) تقدیر - «الله الذی سخر لکم البحر لتجری الفلک فیه بأمره و لتبتغوا من فضله و لعلکم تشکرون»

۲۴۹۲- «تأثیرگذاری پدیده‌ها در نظام تکوین» و «وساطت فرشتگان و کارگزاری آنان در محدوده‌ی تعیین شده از سوی خداوند» به ترتیب از مظاهر و الهی‌اند که پیام آیه‌ی شریفه‌ی «هُوَ الَّذِی یُحِیِّی وَ یُمِیْتُ فَاِذَا قُضِیَ اَمْرًا فَاتَّمَا یَقُولُ لَهُ کُنْ فِیکون» بیانگر مورد است.

(سراسری انسانی ۹۳)

۱) قدر - قضا - دوم ۲) قضا - قضا - دوم ۳) قضا - قدر - اول ۴) قدر - قدر - اول

۲۴۹۳- آن‌جا که از عمق وجودمان فریاد بر می‌آوریم و شادمانه و سرافراز می‌گوییم: «کشتی جهان، ناخدایی دارد که به علت علم و قدرت بی‌پایان آن ناخدا، به هیچ‌وجه احتمال غرق شدن و نابودی آن نمی‌رود و هیچ‌کسی جز او نیز نمی‌تواند آن را از نابودی نجات دهد» فهم پیام کدام آیه را ترسیم کرده‌ایم؟

(سراسری انسانی ۹۳)

۱) «هُوَ الَّذِی یحِیِّی وَ یُمِیْتُ فَاِذَا قُضِیَ اَمْرًا فَاتَّمَا یَقُولُ لَهُ کُنْ فِیکون»

۲) «الله الذی سخر لکم البحر لتجری الفلک فیه بأمره و لتبتغوا من فضله و لعلکم تشکرون»

۳) «لا الشمس ینبغی لها ان تُدرک القمر و لا اللیل سابق النهار و کلّ فی فلک یسبحون»

۴) «انّ الله یمسک السماوات و الارض ان تزولا و لاین زالتا ان امسکهما من احد من بعده»

۲۴۹۴- اگر بگوییم: «نه در نقشه‌ی جهان نقص و اشتباهی هست و نه در پیاده کردن آن» به ترتیب پیام کدام آیه را ترسیم کرده‌ایم؟

(سراسری خارج از کشور ۹۳)

۱) «اِذَا کُلَّ شَیْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ» - «انّ الله یمسک السماوات و الارض ان تزولا»

۲) «انّ الله یمسک السماوات و الارض ان تزولا» - «اِذَا کُلَّ شَیْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ»

۳) «هُوَ الَّذِی یحِیِّی وَ یُمِیْتُ فَاِذَا قُضِیَ اَمْرًا فَاتَّمَا یَقُولُ لَهُ کُنْ فِیکون» - «اِذَا کُلَّ شَیْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ»

۴) «اِذَا کُلَّ شَیْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ» - «هُوَ الَّذِی یحِیِّی وَ یُمِیْتُ فَاِذَا قُضِیَ اَمْرًا فَاتَّمَا یَقُولُ لَهُ کُنْ فِیکون»

۲۴۹۵- اگر بگوییم: «نه در نقشه‌ی جهان، نقص و اشتباهی هست و نه در اجرا و پیاده کردن آن» به ترتیب بر فهم درست و تأکید نموده‌ایم که ترسیم‌کننده‌ی مفهوم «نخست» پیام آیه‌ی شریفه‌ی است.

(سراسری ریاضی ۹۲)

۱) قضا - قدر - انّ الله یمسک السماوات و الارض ان تزولا ۲) قدر - قضا - انّ الله یمسک السماوات و الارض ان تزولا

۳) قضا - قدر - قد جاءکم بصائر من ربکم فمن أبصر فلنفسه ۴) قدر - قضا - قد جاءکم بصائر من ربکم فمن أبصر فلنفسه

۲۴۹۶- اعطای ویژگی «مختار بودن» به انسان و «مایع بودن» به آب بیانگر خداوند است و خروج هر یک از این دایره به ترتیب و است.

(سراسری تجربی ۹۲)

۱) قضای - ممکن - ممکن ۲) تقدیر - ممکن - ناممکن ۳) تقدیر - ناممکن - ناممکن ۴) قضای - ناممکن - ناممکن

۲۴۹۷- از دقت در پیام آیه‌ی شریفه‌ی «الله الذی سخر لکم البحر لتجری الفلک فیه بأمره و لتبتغوا من فضله و لعلکم تشکرون» مفهوم می‌گردد که

(سراسری زبان ۹۲)

۱) با فهم و شناخت قانون‌مندی‌های حاکم بر دریا، می‌توان دریا را به تسخیر خود درآورد.

۲) دریا به اراده‌ی حتمی خداوند، رام و مسخر انسان است و این یک قضای غیرقابل تغییر است.

۳) آفرینش همه‌ی موجودات و از جمله دریاها، برای استفاده‌ی انسان و بهره‌وری او است.

۴) استفاده از هر نعمتی، به ویژه ذخایر موجود در دریاها، شکر و سپاس خداوند را به دنبال دارد.

۲۴۹۸- اگر بگوییم: «هیچ‌یک از موجودات جهان، از قانون‌مندی خود خارج نمی‌شوند» فهم پیام کدام آیه را اعلام کرده‌ایم؟

(سراسری هنر ۹۲)

۱) اتّخذوا احبارهم و رهبانهم ارباباً من دون الله و المسيح بن مریم ...

۲) هو الذی یحِیِّی وَ یُمِیْتُ فَاِذَا قُضِیَ اَمْرًا فَاتَّمَا یَقُولُ لَهُ کُنْ فِیکون

۳) الله الذی سخر لکم البحر لتجری الفلک فیه بأمره و لتبتغوا من فضله و لعلکم تشکرون

۴) لا الشمس ینبغی لها ان تُدرک القمر و لا اللیل سابق النهار و کلّ فی فلک یسبحون

۲۴۹۹- از دقت در پیام آیه‌ی شریفه‌ی «اِنَّا هَدِیْنَاهُ السَّبِیْلَ اِمَّا شَاکِرًا و اِمَّا کُفْرًا» مفهوم می‌گردد که

(سراسری انسانی ۹۲)

۱) انسان در چارچوب قوانین حاکم بر هستی حق انتخاب دارد.

۲) هدایت به راه کمال خواه ناخواه توأم با فراز و نشیب‌ها است.

۳) قانون لطف ایجاب می‌کند هدایت انسان را که هرگز در آن تخلّفی نخواهد بود.

۴) خدای متعال با ارسال رسولان و انزال کتب آسمانی راه را به انسان نشان داد.

۲۵۰۰- تمام آیات زیر حاکی از یک پیام است به جز آیه‌ی:

(سراسری زبان ۹۱)

- ۱) هو الَّذی یسیّرکم فی البرّ و البحر
 ۲) و لا اللّیل سابق الثّهار و کلّ فی فلک یسبحون
 ۳) قد جاءکم بصائر من ربکم فمن ابصر فلنفسه و من عمی فَعَلِیْهَا ۴) لا الشمس ینبغی لها ان تدرک القمر

۲۵۰۱- پیام تمام آیات به جز آیه‌ی شریفه‌ی حاکی از یک حقیقت است.

(سراسری هنر ۹۱)

- ۱) الله الَّذی سَخَّرَ لکم البحر لتجرى الفلک فیہ بامرہ
 ۲) انا هدیناه السبیل انا شاکراً و انا کفوراً
 ۳) ان الله لا یغیر ما بقوم حتی یرغروا ما بانفسهم
 ۴) قد جاءکم بصائر من ربکم فمن ابصر فلنفسه و من عمی فَعَلِیْهَا

۲۵۰۲- موجودات جهان از آن جهت که با حکم و فرمان و اراده‌ی الهی حتمیت می‌یابند هستند که آیه‌ی شریفه‌ی مؤید آن است.

(سراسری انسانی ۹۱)

- ۱) مقضی به قضای الهی - لا الشمس ینبغی لها ان تدرک القمر و لا اللیل ...
 ۲) مقدر به تقدیر الهی - لا الشمس ینبغی لها ان تدرک القمر و لا اللیل ...
 ۳) مقدر به تقدیر الهی - الله الذی سَخَّرَ لکم البحر لتجرى الفلک فیہ بامرہ
 ۴) مقضی به قضای الهی - الله الذی سَخَّرَ لکم البحر لتجرى الفلک فیہ بامرہ

۲۵۰۳- فرو ریختن دیوار کج، یک الهی است این متناسب با آن دیوار، یعنی کجی آن است و حضرت علی (ع) در پاسخ آن فرد فرمودند: از الهی به الهی پناه می‌برم.

(سراسری خارج از کشور ۹۱)

- ۱) تقدیر - تقدیر - قضای - قدر
 ۲) قانون و قضای - قضا - تقدیر خاص - قضای - قدر
 ۳) قانون و قضای - قضا - تقدیر خاص - تقدیر - قضای
 ۴) تقدیر - تقدیر - قضای - تقدیر - قضای

۲۵۰۴- اعتقاد به حکیمانانه بودن نظام هستی ایجاب می‌کند که خدای حکیم قادر را «حافظ و نگاهبان عالم وجود» بدانیم که این اعتقاد از تدبیر در آیه‌ی شریفه‌ی به دست می‌آید و اگر بگوییم: «پایه کردن قوانین حاکم بر هستی به وسیله‌ی خدا است» مفهوم این جمله

(سراسری ریاضی ۹۰)

آن است که حوادث جهان الهی است.

- ۱) ان الله ربی و ربکم فاعبدوه هذا صراط مستقیم - مقضی به قضای
 ۲) ان الله ربی و ربکم فاعبدوه هذا صراط مستقیم - مقدر به تقدیر
 ۳) ان الله یمسک السماوات و الارض ان تزولا - مقضی به قضای
 ۴) ان الله یمسک السماوات و الارض ان تزولا - مقدر به تقدیر

۲۵۰۵- «تخریب شخصیت، نابسامانی‌های اجتماعی» و «مسئولیت‌گریزی» به ترتیب از توابع اعتقاد به و است و رفتار

(سراسری تجربی ۹۰)

خودخواهانه‌ی منجر به ویرانی محیط زیست، بازتاب انسان است.

- ۱) آزادی مطلق - جبر مطلق - محور قرار دادن میل و اراده‌ی بدون مانع
 ۲) جبر مطلق - آزادی مطلق - محور قرار دادن میل و اراده‌ی بدون مانع
 ۳) جبر مطلق - آزادی مطلق - جایگاه نداشتن اراده‌ی انسان در تقدیرات الهی مربوط به
 ۴) آزادی مطلق - جبر مطلق - جایگاه نداشتن اراده‌ی انسان در تقدیرات الهی مربوط به

۲۵۰۶- توسعه‌ی فعالیت‌های اختیاری انسان معرفت به الهی است که برخاسته از است.

(سراسری تجربی ۹۰)

- ۱) متبوع - تقدیر - حکمت
 ۲) متبوع - قضای - اراده
 ۳) تابع - تقدیر - حکمت
 ۴) تابع - قضای - اراده

۲۵۰۷- با توجه به آیه‌ی شریفه‌ی «ان الله یمسک السماوات و الارض ان تزولا و لئن زالتا ان امسکهما من احد» انسان متوجه می‌شود

(سراسری زبان ۹۰)

که که آن را نظام نامیده‌اند.

- ۱) با اعتماد به این قانون‌مندی و نظم جهان است که می‌تواند استعدادهای خود را به فعلیت رساند و پله‌های کمال را طی کند - حکیمانته‌ی الهی
 ۲) خداوند قدرت اختیار و اراده را از آن جهت به ما عطا فرموده که با بهره‌مندی از آن دروازه‌های پیشرفت را فتح کنیم - حکیمانته‌ی الهی
 ۳) خداوند قدرت اختیار و اراده را از آن جهت به ما عطا فرموده که با بهره‌مندی از آن دروازه‌های پیشرفت را فتح کنیم - قضا و قدر الهی
 ۴) با اعتماد به این قانون‌مندی و نظم جهان است که می‌تواند استعدادهای خود را به فعلیت رساند و پله‌های کمال را طی کند - قضا و قدر الهی

۲۵۰۸- بیت «قطره‌ای کز جویباری می‌رود / از پی انجام کاری می‌رود» با آیه‌ی شریفه‌ی تناسب معنایی دارد که برخاسته از

(سراسری هنر ۹۰)

الهی و حاکی از خداوند است.

- ۱) ان الله یمسک السماوات و الارض ان تزولا و لئن زالتا ان امسکهما من احد من بعده - تقدیر - علم و حکمت
 ۲) ان الله یمسک السماوات و الارض ان تزولا و لئن زالتا ان امسکهما من احد من بعده - قضای - اراده و خواست
 ۳) و سخر لکم ما فی السماوات و ما فی الارض جمیعاً منه ان فی ذلک لآیات لقوم یتفکرون - تقدیر - علم و حکمت
 ۴) و سخر لکم ما فی السماوات و ما فی الارض جمیعاً منه ان فی ذلک لآیات لقوم یتفکرون - قضای - اراده و خواست

۲۵۰۹- از دقت در آیه‌ی شریفه‌ی «الله الذی سخر لکم البحر لتجرى الفلک فیہ بامرہ و لتبتغوا من فضله و لعلکم تشکرون» مفهوم می‌گردد که

(سراسری هنر ۹۰)

نظام تعیین‌شده میان موجودات الهی است و خلق و اجرای موجودات خداوند است و خواستگاه تقدیر او است.

- ۱) مقضی به قضای - مقدر به تقدیر - علم و حکمت
 ۲) مقدر به تقدیر - مقضی به قضای - علم و حکمت
 ۳) مقدر به تقدیر - مقضی به قضای - اراده و مشیت
 ۴) مقضی به قضای - مقدر به تقدیر - اراده و مشیت

۲۵۱۰- رابطه‌ی جاذبه‌ی موجود میان اشیاء از الهی است و از خداوند، سرچشمه می‌گیرد که آیه‌ی شریفه‌ی مؤید آن است.
(سراسری انسانی ۹۰)

- (۱) تقدیر - حکمت - والشمس تجری لمستقر لها ذلک ...
(۲) تقدیر - اراده‌ی - والشمس تجری لمستقر لها ذلک ...
(۳) قضای - حکمت - ان الله یمسک السماوات و الارض ...
(۴) قضای - اراده‌ی - ان الله یمسک السماوات و الارض ...

۲۵۱۱- از دقت در آیه‌ی شریفه‌ی «الله الذی سخر لكم البحر لتجری الفلک فیه بامرہ و لتبتغوا من فضلہ و لعلکم تشکرون» مفهوم می‌گردد که است و ویژگی اختیار انسان، الهی است.
(سراسری خارج از کشور ۹۰)

- (۱) اراده‌ی انسان، در طول اراده‌ی خداوند - مقضی به قضای
(۲) اراده‌ی انسان، در طول اراده‌ی خداوند - مقدر به تقدیر
(۳) اراده‌ی خداوند، متعلق به تکوین و تشریح - مقدر به تقدیر
(۴) اراده‌ی خداوند، متعلق به تکوین و تشریح - مقضی به قضای

۲۵۱۲- عدم نگرانی خداوند بر انسان آن‌گاه به وقوع می‌پیوندد که و آیه‌ی شریفه‌ی حاکی از این حقیقت است.
(سراسری خارج از کشور ۹۰)

- (۱) رهنمودهای الهی به هدایت انسان نینجامد - و ما توفیقی الا بالله علیه توکلت و الیه انیب
(۲) توفیق الهی نصیب انسان نگردد - و ما توفیقی الا بالله علیه توکلت و الیه انیب
(۳) رهنمودهای الهی به هدایت انسان نینجامد - قد جاءکم بصائر من ربکم فمن ابصر فلنفسه و من عمی فلعلیها
(۴) توفیق الهی نصیب انسان نگردد - قد جاءکم بصائر من ربکم فمن ابصر فلنفسه و من عمی فلعلیها

۲۵۱۳- تعیین مسیر حرکت خورشید و جایگاه‌های ماه که بتوانیم ساعات، روزها و ماهها و فصل‌ها را تنظیم نموده با اعتماد و اطمینان از دقت و نظم آن، برنامه‌ریزی و عمل کنیم برخاسته از الهی و حاکی از خداوند است.
(سراسری ریاضی ۸۹)

- (۱) تقدیر - اراده و خواست (۲) قضای - اراده و خواست (۳) تقدیر - علم و حکمت (۴) قضای - علم و حکمت

۲۵۱۴- با تدبیر در آیه‌ی شریفه‌ی «ان الله یمسک السماوات و الارض ان تزولا و لئن زالتا ان امسکهما من احد من بعده» کدام مفهوم مستفاد می‌گردد؟
(سراسری تجربی ۸۹)

- (۱) انسان با اعتماد به قانون‌مندی و نظم جهان هستی است که می‌تواند استعدادهای خود را به فعلیت برساند.
(۲) ایمان به خداوند حکیم این اطمینان را به انسان می‌بخشد که جهان دارای حافظ و نگاهبانی است که اشتباه در کار او راه ندارد.
(۳) همه‌ی حوادث و رخدادهای جهان، در یک چارچوب سامان‌دهی شده و قانون‌مند بسیار دقیق و حساب شده است.
(۴) تقدیر الهی چیزی ورای قانون‌مندی و نظم است که وقتی به حادثه‌ای تعلق گرفت هر قانونی را لغو می‌کند.

۲۵۱۵- زمینه‌ساز تجاوز زورگویان در جوامع انسانی، رواج عقیده‌ی و آسیب‌رسانی به طبیعت و محیط زندگی، برخاسته از تصوّر است و موجودات جهان از آن جهت که خداوند متعال، موقعیت مکانی و زمانی آن‌ها را تعیین می‌کند الهی هستند.
(سراسری زبان ۸۹)

- (۱) اختیار مطلق - آزادی بی‌قید و شرط - مقدر به تقدیر
(۲) جبری‌گری - آزادی بی‌قید و شرط - مقدر به تقدیر
(۳) جبری‌گری - سرنوشت مقدر - مقضی به قضای
(۴) اختیار مطلق - سرنوشت مقدر - مقضی به قضای

۲۵۱۶- در رابطه‌ی اراده‌ی انسان با اراده‌ی خداوند کدام مطلب صحیح نیست؟
(سراسری زبان ۸۹)

- (۱) وجود اختیار و اراده در انسان به علت اراده‌ی الهی و خواست خداوند است.
(۲) اراده‌ی ما و عملی که از ما سر می‌زند همگی وابسته و در عرض اراده‌ی خداوند است.
(۳) هر کاری که از روی ویژگی اختیار از انسان سرزند داخل در تقدیر الهی است.
(۴) حوادث جهان و از جمله کارهای انسان تحت تدبیر و اراده‌ی خداوند و مظهری از قضا و قدر الهی است.

۲۵۱۷- تعیین نقشه‌ی پدیده‌ها با خداوند و تحقق آن با اوست که به ترتیب، و رقم می‌خورد.
(سراسری هنر ۸۹)

- (۱) حکمت - اراده - قضا - تقدیر (۲) اراده - حکمت - قضا - تقدیر (۳) حکمت - اراده - تقدیر - قضا (۴) اراده - حکمت - تقدیر - قضا

۲۵۱۸- بیت: «قطره‌ای کز جویباری می‌رود از پی انجام کاری می‌رود» با کدام آیه‌ی شریفه تناسب مفهومی ندارد؟
(سراسری انسانی ۸۹)

- (۱) «و القمر قدّرنه منازل حتی عاد کالعرجون القدیم.»
(۲) «و الشمس تجری لمستقر لها ذلک تقدیر العزیز العلیم.»
(۳) «ان الله یمسک السماوات و الارض ان تزولا و لئن زالتا ان امسکهما من احد من بعده ...»
(۴) «و سخر لكم ما فی السماوات و ما فی الارض جمیعاً منه ان فی ذلک لایات لقوم یتفکرون.»

۲۵۱۹- آیه‌ی شریفه‌ی «انا هدیناه السبیل اما شاکرا و اما کفورا» با کدام آیه تناسب مفهومی ندارد؟
(سراسری خارج از کشور ۸۹)

- (۱) و ما کان ربک لیهلک القری بظلم و اهلها مصلحون
(۲) قد جاءکم بصائر من ربکم فمن ابصر فلنفسه و من عمی فلعلیها
(۳) ما تری فی خلق الرحمن من تفاوت فارجع البصر هل تری من فطور
(۴) ان الله لا یغیر ما بقوم حتی یشیروا ما بانفسهم

۲۵۲۰- نزول رهنمودهای الهی بر «انسان» و «اختیار او» در قبول یا رد آن، از دقت در کدام آیه مفهوم می‌گردد؟ (سراسری ریاضی ۸۸ با تغییر)

- ۱) أَلَمْ أَعِدْ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ ...
 ۲) و لئن زالتا ان امسكهما من احد من بعده
 ۳) انا ارسلنا رسلنا بالبينات و انزلنا معهم الكتاب و الميزان
 ۴) قد جاءكم بصائر فمن ابصر فلنفسه و من عمى فعليها

۲۵۲۱- با توجه به آیهی شریفه‌ی «ان الله يمسك السماوات و الارض ان تزولا.....» انسان متوجه می‌شود که با نام دیگر سامان بخشی الهی نظام است. (سراسری هنر ۸۸)

- ۱) قدرت، اختیار و اراده‌ای که خداوند به انسان عطا کرده و با بهره‌مندی از آن دروازه‌های پیشرفت را فتح می‌کند - قضا و قدر الهی
 ۲) قدرت، اختیار و اراده‌ای که خداوند به انسان عطا کرده و با بهره‌مندی از آن دروازه‌های پیشرفت را فتح می‌کند - حکیمانه‌ی هستی
 ۳) اعتماد به قانون‌مندی و نظم جهان است که می‌تواند استعدادهای خود را به فعلیت برساند و پله‌های کمال را طی کند - قضا و قدر الهی
 ۴) اعتماد به قانون‌مندی و نظم جهان است که می‌تواند استعدادهای خود را به فعلیت برساند و پله‌های کمال را طی کند - حکیمانه‌ی هستی

۲۵۲۲- بین نظام مقدر جهان و اراده و اختیار انسان رابطه‌ی حاکم است به این معنی که است. (سراسری ریاضی ۸۷)

- ۱) طولی - اراده‌ی انسان مؤخر از اراده‌ی خداوند
 ۲) عرضی - اراده‌ی انسان مؤخر از اراده‌ی خداوند
 ۳) طولی - انسان، همان را اراده می‌کند که مقدر او
 ۴) عرضی - انسان، همان را اراده می‌کند که مقدر او

۲۵۲۳- علاقه‌مندان به حفظ محیط زیست معتقدند انسان امروز رفتاری با طبیعت داشته و آن را به ویرانه‌ای نزدیک ساخته است. این رفتار ناشی از آن است که انسان (سراسری تجربی ۸۷)

- ۱) خودخواهانه - تصور کرده که میل و اراده‌ی او، محور همه‌ی امور است و هیچ مانعی بر سر راه آن وجود ندارد.
 ۲) توسعه‌طلبانه - تصور کرده که میل و اراده‌ی او، محور همه‌ی امور است و هیچ مانعی بر سر راه آن وجود ندارد.
 ۳) خودخواهانه - با استفاده‌ی نابه‌جا از قدرت تصرف در طبیعت آثار تخریبی فراوانی بر محیط زیست بر جای گذاشته است.
 ۴) توسعه‌طلبانه - با استفاده‌ی نابه‌جا از قدرت تصرف در طبیعت آثار تخریبی فراوانی بر محیط زیست بر جای گذاشته است.

۲۵۲۴- مفهوم آیه‌ی شریفه‌ی «لا الشمس ینبغی لها ان تدرک القمر و لا اللیل سابق النهار و کل فی فلک یسبحون» مربوط به است که سبب شده است که ما بتوانیم: (سراسری زبان ۸۷)

- ۱) تقدیر الهی - ایام را تنظیم نموده و با اعتماد و اطمینان از دقت و نظم آن، برنامه‌ریزی و عمل کنیم.
 ۲) قضای الهی - ایام را تنظیم نموده و با اعتماد و اطمینان از دقت و نظم آن، برنامه‌ریزی و عمل کنیم.
 ۳) تقدیر الهی - به حکمت و قدرت خداوند که مسیر حرکت خورشید و جایگاه‌های ماه را معین و مقدر فرموده است پی ببریم.
 ۴) قضای الهی - به حکمت و قدرت خداوند که مسیر حرکت خورشید و جایگاه‌های ماه را معین و مقدر فرموده است، پی ببریم.

۲۵۲۵- پیام آیه‌ی شریفه‌ی «الله الذی سَخَّرَ لکم البحر لیجری الفلک فیه بامرہ و لتبتغوا من فضلہ.....» موضوع است. (سراسری هنر ۸۷)

- ۱) سپاس‌گزاری انسان از نعمت‌های ناپیدا کرانه‌ی خداوند که مخلوقات را مسخّر او کرد.
 ۲) مأموریت انسان از سوی خدا که فضل او را با درخواست و مطالبه‌ی جدّی دنبال کند.
 ۳) شناخت قانون‌مندی‌های جهان و قرار گرفتن اختیار انسان در راستای نظام مقدر آن
 ۴) حاکمیت نظام «تقدیر» و قانون‌مندی بر کل جهان و از جمله، حرکت کشتی‌ها به فرمان خدا در دریاها

۲۵۲۶- آیه‌ی شریفه‌ی «ان الله یمسک السماوات و الارض ان تزولا» و آیه‌ی «لتجری الفلک فیه بامرہ» به ترتیب بیان‌گر کدام مفهوم است؟ (سراسری خارج از کشور ۸۷)

- ۱) قضای الهی - قضای الهی
 ۲) تقدیر الهی - تقدیر الهی
 ۳) تقدیر الهی - قضای الهی
 ۴) قضای الهی - تقدیر الهی
- ۲۵۲۷- آن‌جا که یک عامل در عامل دیگر اثر می‌گذارد تا اثرش را به معلولی منتقل کند و آن‌جا که عوامل گوناگون به صورت یک مجموعه، همکاری دارند تا یک معلول، محقق شود، به ترتیب، علل و علل محقق شده و مثال موافق با آن و است. (سراسری ریاضی ۸۶)

- ۱) عرضی - طولی - رویش گل - نگارش
 ۲) عرضی - طولی - نگارش - رویش گل
 ۳) طولی - عرضی - رویش گل - نگارش
 ۴) طولی - عرضی - نگارش - رویش گل

۲۵۲۸- پیام کدام آیه با دیگر آیات، متفاوت است؟ (سراسری تجربی ۸۶)

- ۱) ان الله لا یغیر ما بقوم حتی یغیروا ما بانفسهم
 ۲) قد جاءکم بصائر فمن ابصر فلنفسه و من عمى فعليها
 ۳) قل اننی هدانی ربی الی صراط مستقیم دینا قیما ملة ابراهیم حنیفا
 ۴) اِثَّا هَدِیْنَا السَّبِیْلَ اِثَّا شَاکِرًا و اِثَّا کَفُورًا

۲۵۲۹- نفی نقش علت‌ها در پیدایش موجودات به معنای است. (سراسری هنر ۸۶)

- ۱) به انجام رساندن، پایان دادن و حتمیت بخشیدن به موجودات جهان
 ۲) حاکمیت قضا و قدر الهی در اندازه گرفتن و ایجاد اندازه در نظام خلقت
 ۳) منفرد و جدا از هم دیدن تقدیرات الهی و نظام حاکم بر جهان خلقت
 ۴) مقدر به تقدیر الهی بودن موجودات و سرسپردگی در برابر اراده‌ی او بودن

سوالات سنجش و گزینی دو

(آزمایشی سنجش ۹۴)

۲۵۳۰- کدام مورد بیانگر علل طولی برای پیدایش یک پدیده است؟

- ۱) اراده‌ی انسان - حرکت دست - حرکت قلم روی کاغذ
- ۲) تابش آفتاب - حرکت دست باغبان برای آبیاری - رشد گیاه
- ۳) واکنش‌های شیمیایی - همکاری اکسیژن و هیدروژن - مایع بودن آب
- ۴) خاصیت رسانایی سیم - جریان الکتریسیته - روشن شدن چراغ

۲۵۳۱- از دقت در پیام آیه‌ی «قد جاءکم بصائر من ربکم فمن ابصر فلنفسه و من عمی فلیها و ما انا علیکم بحفیظ» مفهوم می‌گردد که

(آزمایشی سنجش ۹۳)

- ۱) خداوند بزرگ عوامل افزایش‌دهنده‌ی بصیرت را برای انسان فراهم ساخت.
- ۲) لطف خداوند ایجاب کرد که انسان بی‌نصیب از راهنمای الهی نباشد.
- ۳) کوری درون معلول خروج جبری از محافظت الهی است.
- ۴) انسان در چهارچوب قوانین حاکم بر هستی حق انتخاب دارد.

۲۵۳۲- اگر بگوییم «وجود ما اراده‌ی ما و عملی که از ما سر می‌زند همگی وابسته به اراده‌ی خداوند است.» سخن به گزاف که قبول

(آزمایشی سنجش ۹۳)

علل و تسلیم در مقابل الهی پیام این سخن ما است.

- ۱) گفته‌ایم - عرضی - قضا ۲) نگفته‌ایم - عرضی - قضا ۳) گفته‌ایم - طولی - تقدیر ۴) نگفته‌ایم - طولی - تقدیر

۲۵۳۳- هرگاه پیدایش چیزی با تأثیرگذاری عوامل مقدم در عوامل مؤخر و با وساطت باشد، علل شکل می‌گیرد و اراده‌ی انسان در

(آزمایشی سنجش ۹۳)

بروز افعال اختیاری نمونه‌از علل است.

- ۱) طولی - طولی ۲) طولی - عرضی ۳) عرضی - عرضی ۴) عرضی - طولی

۲۵۳۴- آبی که با اراده‌ی خود می‌نوشیم، به علت اعتماد به است و کارهای انسان در تدبیر و اراده‌ی خداوند قرار دارد و

(آزمایشی سنجش ۹۳)

مظهري از است.

- ۱) قضای الهی - عرض - قضای الهی ۲) تقدیر الهی - عرض - تقدیر الهی
- ۳) تقدیر الهی - طول - قضا و قدر الهی ۴) قضای الهی - طول - قضا و قدر الهی

۲۵۳۵- امیر مؤمنان علی علیه السلام در پاسخ مردی که از ایشان در مورد دیوار کجی که در کنار آن نشسته بود پرسید: یا امیرالمؤمنین آیا از

(آزمایشی سنجش ۹۳)

قضای الهی می‌گریزی؟ فرمودند:

- ۱) از قضا و قدر نمی‌توان گریخت.
- ۲) از قدر الهی به قضای الهی پناه می‌برم.
- ۳) قضا و قدر الهی حتمی و مسلم است.
- ۴) از قضای الهی به قدر الهی پناه می‌برم.

۲۵۳۶- در پیدایش یک پدیده عوامل گوناگون به‌صورت یک مجموعه، همکاری دارند تا یک معلول محقق شود علل اتفاق افتاده و

(آزمایشی سنجش ۹۳)

..... مثال آن است و رابطه‌ی اراده‌ی انسان با قوانین حاکم بر جهان هستی رابطه‌ی علل دارد.

- ۱) طولی - نگارش - عرضی ۲) طولی - نگارش - طولی ۳) عرضی - رویش گل - طولی ۴) عرضی - رویش گل - عرضی

(آزمایشی سنجش ۹۳)

۲۵۳۷- ابیات زیر به کدام مطلب اشاره دارد؟

«گفت کز چوب خدا این بنده‌اش
چوب حق و پشت و پهلو، آن او
من غلام و آلت فرمان او»

می‌زند بر پشت دیگر بنده‌اش

- ۱) اختیار یک حقیقت عقلی است که به روشنی اثبات می‌شود.
- ۲) رواج عقیده‌ی جبری‌گری، تحرک، سازندگی و نشاط را از فرد می‌گیرد.
- ۳) اراده‌ی انسان امری است مشهود که سرنوشت او را تعیین می‌کند.
- ۴) اختیار یک حقیقت وجدانی است که هر کس آن را در خود می‌یابد.

(آزمایشی سنجش ۹۲)

۲۵۳۸- با توجه به آیه‌ی شریفه‌ی «ان الله یمسک السماوات و الارض ان تزولا» کدام مفهوم مستفاد نمی‌گردد؟

- ۱) حکمت و تقدیر الهی مبنای اختیار انسان است و اراده‌ی انسان در طول اراده‌ی خداوند است.
- ۲) این اطمینان را به انسان می‌بخشد که جهان دارای حافظ و نگهدارنده‌ی است که اشتباه در کار او راه ندارد.
- ۳) انسان با اعتماد به این قانون‌مندی و نظم جهان است که می‌تواند استعدادهای خود را به فعلیت برساند.
- ۴) قضا و قدر الهی ورای قانون‌مندی و نظم است و وقتی به حادثه‌ای تعلق گرفت، هر قانونی را لغو می‌کند.

۲۵۳۹- پیام آیهی شریفه‌ی «الله الذی سخر لکم البحر لتجرى الفلک فیہ بامرہ و لتبتغوا من فضلہ و لعلکم تشکرون» به موضوع اشاره دارد و نظام تعیین‌شده میان موجودات الهی است. (آزمایشی سنجش ۹۲)

- ۱) آسمان و زمین در صورتی رام و مسخر انسان می‌شوند که آدمی ویژگی‌ها و قانون‌مندی‌های آن‌ها را بشناسد - مقدر به تقدیر
- ۲) آسمان و زمین در صورتی رام و مسخر انسان می‌شوند که آدمی ویژگی‌ها و قانون‌مندی‌های آن‌ها را بشناسد - مقضی به قضای
- ۳) آسمان و زمین در هر صورت مسخر انسان است چون قانون‌مندی‌ها هم لازمه‌ی کار اختیاری انسان و هم جهت‌دهنده‌ی آن است - مقدر به تقدیر
- ۴) آسمان و زمین در هر صورت مسخر انسان است چون قانون‌مندی‌ها هم لازمه‌ی کار اختیاری انسان و هم جهت‌دهنده‌ی آن است - مقضی به قضای

۲۵۴۰- نقشه‌ی جهان با همه‌ی ریزه‌کاری و قانون‌مندی‌هایش از آن خداست و اجرا و پیاده کردن آن نیز به وسیله‌ی خداست. به همین جهت به ترتیب و است و به علت اعتماد به همین است که آب سبب رفع تشنگی انسان می‌شود. (آزمایشی سنجش ۹۲)

- ۱) مقدر به تقدیر الهی - مقضی به قضای الهی - تقدیر الهی
 - ۲) مقدر به تقدیر الهی - مقضی به قضای الهی - تقدیر الهی
 - ۳) مقضی به قضای الهی - مقدر به تقدیر الهی - تقدیر الهی
 - ۴) مقضی به قضای الهی - مقدر به تقدیر الهی - تقدیر الهی
- ۲۵۴۱- از ابیات «قطره‌ای کز جویباری می‌رود / از پی انجام کاری می‌رود» آفرینش همه تنبیه خداوند دل است / دل ندارد که ندارد به خداوند اقرار» به ترتیب موضوع و مفهوم می‌گردد. (آزمایشی سنجش ۹۲)

- ۱) ایمان به خداوند حکیم و نظام حکیمانه جهان - راز و نیاز با خداوند و یاری از او
 - ۲) ایمان به خداوند حکیم و نظام حکیمانه جهان - افزایش معرفت به خداوند متعال
 - ۳) اعتقاد به خداوند عادل و قادر که مدبر امور است - راز و نیاز با خداوند و یاری از او
 - ۴) اعتقاد به خداوند عادل و قادر که مدبر امور است - افزایش معرفت به خداوند متعال
- ۲۵۴۲- پیام بیت زیر با توجه به از شواهد وجود اختیار، به عنوان یک حقیقت است و توانایی انتخاب و گزینش، آن است. (آزمایشی گزینه‌ی دو ۹۲)

- هیچ عاقل مر کلوخی را زند؟ هیچ با سنگی عتابی کس کند؟
- ۱) مسئولیت‌پذیری - عقلی - زاینده‌ی
 - ۲) احساس پشیمانی - وجدانی - مولود
 - ۳) مسئولیت‌پذیری - وجدانی - مولود
 - ۴) احساس پشیمانی - عقلی - زاینده‌ی
- ۲۵۴۳- مهم‌ترین گام برای رسیدن به معرفت صحیح نظام حاکم بر جهان خلقت، اعتقاد به است که آیه‌ی شریفه‌ی مبین آن است. (آزمایشی گزینه‌ی دو ۹۲)

- ۱) خداوندی حکیم، عادل و قادر - ان الله یمسک السماوات و الارض ان تزولا و لئن زالتا ان امسکهما من احد من بعده
 - ۲) قانون‌مند بودن جهان - لا الشمس ینبغی لها ان تدرک القمر و لا اللیل سابق النهار و کل فی فلک یسبحون
 - ۳) خداوندی حکیم، عادل و قادر - لا الشمس ینبغی لها ان تدرک القمر و لا اللیل سابق النهار و کل فی فلک یسبحون
 - ۴) قانون‌مند بودن جهان - ان الله یمسک السماوات و الارض ان تزولا و لئن زالتا ان امسکهما من احد من بعده
- ۲۵۴۴- آیه‌ی شریفه‌ی «ان الله یمسک السماوات و الارض ان تزولا» بیانگر و دلیل بر است. (آزمایشی گزینه‌ی دو ۹۲)

- ۱) تقدیر الهی - رابطه‌ی میان قدرت اختیار انسان و نظام جهان
 - ۲) قضای الهی - مدیریت قابل اعتماد خداوند بر جهان
 - ۳) تقدیر الهی - مدیریت قابل اعتماد خداوند بر جهان
 - ۴) قضای الهی - رابطه‌ی میان قدرت اختیار انسان و نظام جهان
- ۲۵۴۵- کسی که بپندارد انسان مانند سایر اشیای مادی است، سبب رواج می‌شود و اعتقاد به پیام آیه‌ی شریفه‌ی این اطمینان را به انسان می‌بخشد که «جهان دارای حافظ و نگهبانی است که اشتباه در کار او راه ندارد». (آزمایشی گزینه‌ی دو ۹۲)

- ۱) جبری‌گری - لا الشمس ینبغی لها ان تدرک القمر و لا اللیل سابق النهار و کل فی فلک یسبحون
 - ۲) آزادی مطلق - ان الله یمسک السماوات و الارض ان تزولا و لئن زالتا ان امسکهما من احد من بعده
 - ۳) آزادی مطلق - لا الشمس ینبغی لها ان تدرک القمر و لا اللیل سابق النهار و کل فی فلک یسبحون
 - ۴) جبری‌گری - ان الله یمسک السماوات و الارض ان تزولا و لئن زالتا ان امسکهما من احد من بعده
- ۲۵۴۶- ویژگی مختار بودن انسان یک الهی است که خروج از آن و چارچوب این ویژگی است. (آزمایشی گزینه‌ی دو ۹۲)

- ۱) قضای - ممکن - اراده‌ی حتمی خداوند
 - ۲) تقدیر - ناممکن - قوانین حاکم بر هستی
 - ۳) قضای - ممکن - قوانین حاکم بر هستی
 - ۴) تقدیر - ناممکن - اراده‌ی حتمی خداوند
- ۲۵۴۷- در پیدایش یک پدیده عوامل گوناگون در یک مجموعه، همکاری دارند تا یک معلول محقق شود، علل اتفاق افتاده و مثال آن است و رابطه‌ی اراده‌ی انسان با قانون علیت رابطه‌ی علل است. (آزمایشی سنجش ۹۱)
- ۱) طولی - رویش گل - طولی
 - ۲) عرضی - رویش گل - طولی
 - ۳) طولی - نگارش - عرضی
 - ۴) عرضی - نگارش - عرضی

۲۵۴۸- محور قرار دادن خواست خود بدون توجه به عواقب و نتایج آن ناشی از و عجز و ناتوانی در درک اهداف حکیمانه‌ی بسیاری از رویدادهای جهان خلقت برخاسته از می‌باشد و موجودات جهان از آن جهت که با حکم و فرمان و اراده‌ی الهی ایجاد می‌شوند الهی هستند.

(آزمایشی گزینه‌ی دو (۹۱))

- (۱) اختیار نسبی - سرنوشت مقدر - مقدر به تقدیر
(۲) آزادی مطلق - دانش محدود و ناقص - مقضی به قضای
(۳) آزادی مطلق - دانش محدود و ناقص - مقدر به تقدیر
(۴) اختیار نسبی - سرنوشت مقدر - مقضی به قضای

۲۵۴۹- بین نظام مقدر جهان و اراده و اختیار انسان رابطه‌ی حاکم است به این معنی که است.

(آزمایشی گزینه‌ی دو (۹۱))

- (۱) طولی - اراده‌ی خداوند مقدم بر اراده‌ی انسان
(۲) عرضی - اراده‌ی خداوند مقدم بر اراده‌ی انسان
(۳) طولی - انسان همان را اراده می‌کند که تقدیر اوست
(۴) عرضی - انسان همان را اراده می‌کند که تقدیر اوست

۲۵۵۰- احساس هویت و برخورداری از خودباوری از است و قدرت با ساختار انسان سرشته شده و وجود آن است.

(آزمایشی گزینه‌ی دو (۹۱))

- (۱) نشانه‌ی وجود اختیار - اختیار - انکارپذیر
(۲) فواید توجه ما به اختیار - اختیار - انکارناپذیر
(۳) نشانه‌ی وجود اختیار - تفکر - انکارناپذیر
(۴) فواید توجه ما به اختیار - تفکر - انکارناپذیر

۲۵۵۱- بدون پذیرش هیچ نظمی برقرار نمی‌شود و هیچ زمینه‌ای برای کار اختیاری پدید نمی‌آید و هر متناسب با خاص آن است.

(آزمایشی گزینه‌ی دو (۹۱))

- (۱) تقدیرات الهی - تقدیری - قضای
(۲) قضا و قدر الهی - تقدیری - قضای
(۳) تقدیرات الهی - قضایی - تقدیر
(۴) قضا و قدر الهی - قضایی - تقدیر

۲۵۵۲- کدام مطلب در مورد فواید آگاهی به اختیار صحیح است؟

(آزمایشی سنجش (۸۹))

- (۱) این تقدیر و سرنوشت است که گروهی غرق در نعمت و ثروت و عده‌ای در محنت و مشقت و فقر باشند.
(۲) چون اختیار انسان امری مشهود و انکارناپذیر است، در چارچوب هر گونه اندیشه‌ای امکان تبیین آن وجود دارد.
(۳) انسانی که اختیار را باور کرده، تصمیم‌های اشتباه خود را به گردن اموری هم‌چون شانس و اقبال نمی‌اندازد.
(۴) رفتار ناشی از اختیار مطلق انسان، میل و اراده‌ی خود را محور همه‌ی امور قرار داده و هیچ مانعی بر سر راه آن وجود ندارد.

۲۵۵۳- بین نظام مقدر جهان و اراده‌ی انسان، رابطه‌ی حاکم است، بنابراین هر کاری که از روی ویژگی اختیار از انسان سرزند، داخل در است.

(آزمایشی سنجش (۸۸))

- (۱) طولی - قضای الهی
(۲) عرضی - تقدیر الهی
(۳) طولی - تقدیر الهی
(۴) عرضی - قضای الهی

۲۵۵۴- کدام مطلب درباره‌ی قضا و قدر الهی صحیح نیست؟

(آزمایشی سنجش (۸۷))

- (۱) تقدیر از علم و حکمت خداوند سرچشمه می‌گیرد و قضا از اراده‌ی او و قضا الهی بر تقدیر تکیه دارد.
(۲) موجودات جهان، از آن جهت که خداوند متعال ویژگی آن‌ها را تعیین می‌کند، مقدر به تقدیر الهی است.
(۳) نقشه‌ی جهان خلقت و نظام تعیین شده میان موجودات که نقش هر موجود را معین می‌کند مربوط به قضا الهی است.
(۴) موجودات جهان از آن جهت که با حکم و فرمان و اراده‌ی الهی حتمیت می‌یابند و ایجاد می‌شوند مربوط به قضا الهی است.

سوالات تالیفی

۲۵۵۵- آیه‌ی شریفه‌ی «لا الشمس یبغی لها أن تدرک القمر ولا اللیل سابق النهار و کُلُّ فی فلک یسبحون» بیانگر چیست؟

- (۱) قانون‌مندی میان خورشید و ماه نشانه‌ی تقدم تقدیر الهی بر هدف‌داری نظام جهان است.
(۲) قانون‌مندی میان خورشید و ماه علت حرکت عام و هدایت خاص همه‌ی موجودات نظام هستی به سوی غایت است.
(۳) قضا و تقدیر الهی بر این تعلق گرفته که خورشید و ماه به یک‌دیگر نرسند و حرکت آن‌ها در مدار خود نشانه‌ی محدودیت تقدیر آن دو است.
(۴) اراده‌ی الهی (قضای الهی) بر این تعلق گرفته که خورشید و ماه به واسطه‌ی جاذبه‌ی موجود در جهان تا ابد معلق باشند و به هم نرسند.

۲۵۵۶- کدامیک از آیات نشان‌دهنده‌ی روش زیربنایی کارهای خداوند در پیدایش و فنای موجودات در جهان است؟

- (۱) ان یشا یدهبکم و یات بخلق جدید
(۲) اِنَّا هَدِیْنَاهُ السَّبِیْلَ اَمَّا شَاکِرًا وَّ اَمَّا کُفْرًا
(۳) فَاِذَا قَضٰی اَمْرًا فَاِنْمَا یَقُوْلُ لَهٗ کُن فِیْکُوْن
(۴) اِنَّ اللّٰهَ یَمْسُکُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ اَنْ تَزُوْلَا

۲۵۵۷- اختیار انسان یکی از تقدیرات الهی است و در این مورد می‌توان گفت

- (۱) هر کاری که از روی ویژگی اختیار از انسان سرزند، داخل در قضای الهی است.
(۲) انسان می‌تواند بگوید من کاری را به اختیار خود انجام دادم که در تقدیر الهی نبود.
(۳) خداوند در تقدیرات خود این‌گونه خواسته که انسان کارهایش را با اختیار انجام دهد و از آن نمی‌تواند خود را رها کند.
(۴) خداوند این‌گونه خواسته است که انسان کارهایش را خواه با اختیار، خواه بی‌اختیار انجام دهد.

۲۵۵۸- پیام آیهی شریفه «ان الله یمسک السموات والارض ان تزولا و لئن زالتا...» مربوط به خداوند است و

- ۱) قدرت - انسان متوجه می‌شود که با اعتماد به قانون‌مندی و نظم جهان می‌تواند استعدادهای خود را شکوفا کند.
- ۲) حکمت - این اطمینان را به انسان می‌بخشد که جهان دارای حافظ و نگاهبانی است که اشتباه نمی‌کند.
- ۳) قدرت - این اطمینان را به انسان می‌بخشد که جهان دارای حافظ و نگاهبانی است که اشتباه نمی‌کند.
- ۴) حکمت - انسان متوجه می‌شود که با اعتماد به قانون‌مندی و نظم جهان نمی‌تواند استعدادهای خود را شکوفا کند.

۲۵۵۹- کدام آیهی شریفه مربوط به اختیار انسان در انتخاب راه سعادت و شقاوت او نیست؟

- ۱) الله الذی سخر لکم البحر لتجرى الفلک فیه بامرہ
- ۲) فمن ابصر فلنفسه و من عمى فعليها ...
- ۳) الم اعهد اليکم يا بنى آدم ان لا تعبدوا الشيطان
- ۴) انا هديناه السبيل اما شاکراً و اما کفوراً

۲۵۶۰- کسانی که اختیار را به معنای آزادی مطلق تلقی می‌کنند و بدین‌واسطه، راه‌های دلخواه خود را دنبال می‌کنند بدون توجه به عواقب و

نتایج آن کسانی هستند که

- ۱) غرق در خودخواهی و غرور شده‌اند.
- ۲) قانون‌مندی‌های جهان را نادیده می‌گیرند.
- ۳) تفکرات خویش را ملاک عمل خود قرار داده‌اند.
- ۴) مطابق هواهای نفسانی دیگران عمل می‌کنند.

۲۵۶۱- با توجه به مفهوم جبر و اختیار در فرهنگ اسلامی می‌توان نتیجه گرفت

- ۱) اختیار انسان امری مشهود است و در چارچوب همه‌ی اندیشه‌ها امکان تبیین آن وجود دارد.
- ۲) قدرت اختیار با ساختار انسان سرشته شده است و جبر وجود ندارد.
- ۳) اختیار حقیقتی است مشهود که هر کس آن را در خود می‌یابد.
- ۴) اختیار به معنی آزادی انسان و محور قرار دادن خواسته‌های اوست.

۲۵۶۲- نادیده گرفتن قوانین جهان، به دنبال دادخواهی نبودن، قدرت و ثروت نامشروع را موهبت الهی معرفی کردن به ترتیب پیامدهای کدام

اعتقاد هستند؟

- ۱) اختیار مطلق - جبر - جبر
- ۲) اختیار - جبر - اختیار
- ۳) اختیار مطلق - اختیار مطلق - جبر
- ۴) جبر مطلق - اختیار - اختیار

۲۵۶۳- رواج عقیده‌ی جبری‌گری مانند ویروس فلج را از فرد و جامعه می‌گیرد و محرومان از نعمت الهی می‌پندارند اعتراض

به

- ۱) روح جامعه را فلج و شادی - تقدیر و سرنوشت رقم‌خورده - قضای الهی بی‌مورد
- ۲) تحرک و سازندگی و نشاط - مخالفت آنان - خواست و تقدیر الهی است.
- ۳) روح جامعه را فلج و شادی - اعتراض آنان - مسأله وجود جبر و اختیار
- ۴) تحرک و سازندگی و نشاط - تقدیر آنان رقم‌خورده - قضای الهی بی‌مورد

۲۵۶۴- آیهی شریفه «إنا کل شیء خلقناه بقدر» نشان‌دهنده‌ی کدام‌یک از موارد است؟

- ۱) توحید در ربوبیت و تقدم تقدیرات الهی بر قضای الهی در عالم مادی
- ۲) توحید در خالقیت و تقدم قانون‌مندی و هدف‌داری خداوند بر اراده‌ی الهی در جهان مادی
- ۳) توحید در ربوبیت و تقدم قضای الهی بر تقدیرات الهی در مرحله‌ی پیدایش و بقا
- ۴) توحید در خالقیت و تقدم قضای الهی بر تقدیرات الهی در مرحله‌ی پیدایش

۲۵۶۵- آیهی شریفه «انا هديناه السبيل اما شاکراً و اما کفوراً» با کدام آیه تناسب و انطباق دارد؟

- ۱) الله الذی سخر لکم البحر لتجرى الفلک فیه بامرہ ... لعلکم تشکرون
- ۲) هو الذی یحیی و یمیت فاذا قضا امرأ فانما یقول له کن فیکون
- ۳) ان الله یمسک السموات والارض ان تزولا ...
- ۴) لا الشمس ینبغی لها ان تدرك القمر ولا اللیل سابق النهار.

۲۵۶۶- کدام آیه با دیگر آیات متفاوت است و علت تفاوت مربوط به عمل کیست؟

- ۱) فاذا قضی امرأ فانما یقول له کن فیکون ← خداوند
- ۲) قد جاء کم بصائر من ربکم فمن ابصر فلنفسه و من عمى فعليها ← انسان
- ۳) ان الله یمسک السموات والارض ان تزولا ← خداوند
- ۴) ولله ما فی السموات والارض و الی الله ترجع الامور ← انسان

۲۵۶۷- با توجه به مفهوم کدام آیهی شریفه می‌توان مرگ و حیات را به اراده‌ی الهی نسبت داد؟

- ۱) ولئن زالتا ان اُتسکهما من احدٍ من بعده
- ۲) الله الذی سخر لکم البحر لتجرى الفلک فیه بامرہ
- ۳) فاذا قضی امرأ فانما یقول له کن فیکون
- ۴) لا الشمس ینبغی لها ان تدرك القمر ولا اللیل سابق النهار

۲۵۶۸- از آیه شریفه « انا هدیناه السبیل اّما شاكراً و اّما کفوراً » کدام یک از موارد به طور کامل مستفاد می‌گردد؟

- ۱) هدایت تشریحی نیازمند وجود اختیار است و اختیار علت رسیدن به شرک و کفر است.
- ۲) هدایت ویژه بی‌نیاز از اختیار انسان است، ولی اختیار عامل رسیدن به مرحله‌ی شاکر یا کافر بودن است.
- ۳) انسان برای پذیرش هدایت ویژه بی‌نیاز از اختیار است و اختیار علت اساسی شاکر یا کافر بودن است.
- ۴) انسان برای پذیرش هدایت تشریحی نیازمند اختیار است و شرط رسیدن به مرحله‌ی شاکر و یا کافر بودن نیز اختیار است.

۲۵۶۹- این که گفته شده «اختیار یک حقیقت وجدانی و مشهود است» منظور از وجدانی بودن اختیار کدام است؟ یعنی:

- ۱) وجود اختیار امری بدیهی و روشن است و نیاز به هیچ گونه استدلال ندارد.
- ۲) وجود اختیار ناشی از نفس لواحه است که آن را وجدان اخلاقی می‌نامند و در مقابل گناه محرک اختیار برای عکس العمل است.
- ۳) وجود اختیار ناشی از وجود نفس و روح است، اّما برای اثبات آن انسان نیازمند استدلال حسی تجربی است.
- ۴) وجود اختیار به علت وجود نفس لواحه (وجدان اخلاقی) است که برای اثبات آن نیاز به استدلال عقلانی است.

۲۵۷۰- از ابیات مولوی که می‌گوید:

پس بیستش سخت آن دم بر درخت
گفت: آخر از خدا شرمی بدار
میزدش بر پشت و پهلو چوب سخت
می‌کشی این بی‌گنه را زار زار
گفت: کز چوب خدا این بنده‌اش
می‌زند بر پشت دیگر بنده‌اش
مستفاد می‌گردد:

- ۱) عملکرد صاحب باغ بر اثبات مسأله جبر و اختیار برای منکران آن است.
- ۲) یکی از راه‌های اثبات وجود اختیار برای همه‌ی منکران اختیار از طریق عملی (زدن) وارد شدن است.
- ۳) عملکرد صاحب باغ در مورد منکر اختیار (دزد) چنان است که با جبر نفی جبر نموده است.
- ۴) یکی از راه‌های اثبات دلیل بر وجود اختیار بیدار نمودن وجدان اخلاقی منکر آن از راه توجه دادن به امور ظاهری است.

۲۵۷۱- کدام یک از موارد از آثار پذیرش اختیار نیست؟

- ۱) اعتماد به نفس در انجام دادن همه‌ی امور مادی و معنوی
- ۲) برخورداری از خودباوری بالا و دستیابی به عبارت «ما می‌توانیم»
- ۳) داشتن احساس هویت در حیات خود
- ۴) محو کردن کارهای خود به دست تقدیرات الهی

۲۵۷۲- از آیه‌ی شریفه «إِنَّ اللَّهَ يُمِصُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ أَنْ تَزُولَا» کدام یک از موارد به طور کامل مستفاد می‌گردد؟

- ۱) کلمه‌ی مُصِّص نشان می‌دهد قضای الهی حاکم بر جهان عامل جلوگیری از نابودی آن است و علت، اختیاری بودن اعمال است.
- ۲) کلمه‌ی میصک نشان می‌دهد خداوند با تقدیرات خود جهان را از زوال ننگه می‌دارد لذا جهان نیازمند در بقا است.
- ۳) ننگه داشتن نظام جهان با قانون‌مندی ممکن است. بدین سبب انسان مختار می‌تواند با اطمینان در تقدیرات الهی، قضای الهی را رقم زند.
- ۴) ننگه داشتن نظام جهان در پیدایش و بقا با تقدیرات الهی همراه است، لذا انسان با اختیار خود می‌تواند در قانون‌مندی‌های، جهان گام برمی‌دارد.

۲۵۷۳- کدام آیه‌ی شریفه نشان‌دهنده‌ی آن نیست که «هر قضای الهی تکیه بر یک تقدیر دارد»؟

- ۱) ان یشا یدهبکم و یأت بخلق جدید
- ۲) إِنَّا كُلُّ شَیْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ
- ۳) لا الشمس ینبغی لها أن تدرک القمر واللیل سابق النهار
- ۴) من آیاته یریکم البرق خوفاً و طمعاً

۲۵۷۴- در تعریف «کمال آدمی» کدام یک از موارد درست نیست؟

- ۱) انسان با شناخت قوانین (تقدیرات الهی) می‌تواند استعدادهای (بالقوه) خود را به فعلیت برساند.
- ۲) سنت‌های الهی همان تقدیرات الهی‌اند. برخی از آن‌ها مربوط به فرآیند رشد و تکامل‌اند و عامل ظهور استعدادهای انسان. مانند ابتلاء.
- ۳) هر یک از ما با خودسازی فردی و به فعلیت رساندن قابلیت‌ها و استعدادهای خود باید بکوشیم تا به کمال برسیم.
- ۴) انسان با شناخت قضا الهی می‌تواند دایره‌ی اختیار خود را گسترده نماید و این گستردگی عامل رسیدن به کمال است.

۲۵۷۵- در مورد علل عرضی و طولی کدام برداشت صحیح نیست؟

- ۱) در علل عرضی عوامل با مشارکت یک‌دیگر بر معلول اثر می‌گذارند ولی در علل طولی بین علت و معلول واسطه در کار است.
- ۲) در علل عرضی مجموعه عوامل با هم بر روی معلول اثر می‌گذارند و می‌پذیرند اّما در علل طولی کار غیرمستقیم اثر می‌گذارد.
- ۳) در علل عرضی عوامل در کنار هم و با هم از علت تأثیر می‌گیرند و بر روی معلول اثر می‌گذارند اّما در علل طولی کار بالعکس است.
- ۴) در علل عرضی عوامل با یک‌دیگر مشارکت می‌نمایند اّما در علل طولی کار از یک جهت به علت العلل و گاه به علت ثالثه نسبت داده می‌شود.

۲۵۷۶- در مورد رابطه‌ی اختیار با قضا و قدر کدام گزینه صحیح است؟

- ۱) وجود اختیار ناشی از قضای الهی است. ویژگی و عملکرد اختیار (در چارچوب قوانین الهی) ناشی از تقدیرات الهی است.
- ۲) وجود اختیار ناشی از اراده‌ی الهی است اّما به علت آن که آگاهی‌های انسان‌ها از قانون‌های الهی یکسان است عملکرد اختیار مربوط به تقدیرات است.
- ۳) اختیار ویژگی ذاتی انسان است لذا جزء تقدیرات الهی است. اراده‌ی انسان مستقیماً مرتبط با اراده‌ی خداوند است و جزء قضای الهی است.
- ۴) اراده‌ی انسان گاه در طول و گاه در عرض اراده و قضای الهی است ولی عملکرد اختیار در دایره‌ی تقدیرات الهی است. بدین علت اختیار محدود است.

۲۵۷۷- این که علی علیه السلام با دیدن دیوار کج فرمودند: «از قضای الهی به قدر الهی پناه می‌برم» برداشت صحیح از این سخن کدام است؟

- ۱) علی (ع) با توجه به آن که همه‌ی حوادث جهان را منتسب به خدا می‌داند هر حادثه‌ی ناگواری را به خداوند انتساب می‌کند.
- ۲) دیوار را فرد معمار بدون توجه به قضا و قدر الهی بنا نموده بدین دلیل قضا بر تخریب است.
- ۳) خداوند قانون‌مندی‌ها را در اختیار انسان قرار داده معمار از تقدیرات الهی درست استفاده ننموده تقدیر غلط قضا را بر تخریب قرار داده.
- ۴) دیوار بدون توجه به تقدیر الهی بنا شده است از آن‌جا که قضای الهی در طول اراده‌ی انسان است، عامل اصلی تخریب اراده‌ی خداست.

۲۵۷۸- در مورد قضا و قدر کدام یک از موارد می‌تواند درست باشد؟

- ۱) قضای الهی بر این تعلق گرفته که جهان قانون‌مند باشد، انسان باید قضای الهی را بشناسد و در جهان حرکت مناسب را انجام دهد.
- ۲) قضای الهی بر این تعلق گرفته که جهان دارای تقدیرات باشد انسان اگر تقدیرات الهی را بشناسد به کمال می‌رسد و دایره‌ی اختیار او گسترده‌تر می‌شود.
- ۳) تقدیرات الهی مقدم بر قضای الهی است پس اگر انسان تقدیرات را بشناسد کارهای خود را با قضای الهی هماهنگ خواهد کرد.
- ۴) تقدیرات الهی گاه مؤخر بر قضای الهی است. پس اگر انسان اراده‌ی خود را در طول اراده‌ی خدا قرار دهد تقدیرات الهی دایره‌ی اختیار را وسیع می‌نماید.

۲۵۷۹- از کلمه «سَخَّرَلِکُمْ» در آیه‌ی شریفه‌ی «اللّٰهُ الَّذِی سَخَّرَ لَکُمُ الْبَحْرَ، لَتَجْرِی الْفَلَکُ فِیْهِ بِأَمْرِهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ...» کدام یک از موارد مستفاد می‌گردد؟

- ۱) قضای الهی بر این تعلق گرفته که انسان دارای اختیار باشد (شرط مسخر شدن بر اشیا) لذا انسان را موجودی متفکر قرار داده است.
- ۲) مسخر شدن هر چیز برای انسان بستگی به دو چیز دارد اوّل وجود اختیار دوّم قانون‌مند بودن نظام جهان.
- ۳) مسخر شدن هر چیز برای انسان بستگی به دو عامل دارد اوّل قانون‌مند بودن نظام جهان، دوّم وجود اراده.
- ۴) قضای الهی بر مختار بودن انسان است لذا برای رسیدن به کمال باید درک درست از نظام حاکم بر جهان خلقت داشت.

۲۵۸۰- چنین برداشتی از اختیار نتایج زیان‌باری برای جامعه و محیط زندگی خواهد داشت

- ۱) برخی تصور کرده‌اند اختیار به معنای آزادی مطلق است و انسان محور همه‌ی امور است لذا قوانین حاکم بر جهان را نادیده می‌گیرند.
- ۲) برخی جبرگرایان تصور کرده‌اند میل و اراده‌ی انسان محور همه‌ی امور است و هیچ مانعی بر سر راه انسان وجود ندارد.
- ۳) کسانی که معتقد به اختیار نیستند با استفاده از قدرت (نابه‌جای) اختیار برای ارضای میل و هوس خود به محیط زندگی صدمه می‌زنند.
- ۴) کسانی که به نسبی بودن اختیار معتقدند با استفاده‌ی نابه‌جا از قدرت اختیار در طبیعت دخل و تصرف نابه‌جا می‌کنند.